

บทที่ 4

การสื่อสารของผู้หญิงในพื้นที่ผับแห่งหนึ่ง

ในบทนี้เป็นการศึกษาถึงที่มาของผับในสังคมไทย เหตุใดวัฒนธรรมจากตะวันตกอย่าง ผับจึงกลายมาเป็นวัฒนธรรมที่ได้รับความนิยมในสังคมไทยได้ รวมถึงการศึกษา “กลุ่ม” ของการสื่อสารภายในร้านของผู้หญิงที่ยกกลางคืน เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการสื่อสารความหมายของผู้หญิงเพื่อต่อรองกับโครงสร้างทางสังคม ในพื้นที่และเวลาของการที่ยกกลางคืน ซึ่งกระบวนการเข้าถึงข้อมูลของผู้วิจัยนี้ใช้วิธีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ประกอบกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก บันทึกข้อมูลที่ได้มาด้วยการบันทึกเสียงสัมภาษณ์ และการจดจำ ข้อมูลที่ได้นำเสนอใน 7 ประเด็นหลักดังนี้

1. ผับในสังคมไทย
2. ผับแห่งหนึ่งในย่านทองหล่อ
3. สมาชิกในร้าน
4. เวลาและพื้นที่ในการสื่อสาร
5. ธรรมชาติของการรวมกลุ่มสื่อสาร
6. เนื้อหา/ประเด็นในการสื่อสาร
7. ระดับของการสื่อสาร

ผับในสังคมไทย

Public house หรือที่เรารู้จักกันโดยทั่วไปว่า “ผับ” (pub) เป็นสถานที่จำหน่ายและบริการ ให้มีการดื่มกินสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในบริเวณที่จัดเตรียมไว้ไม่ว่าจะเป็นเบียร์ ไวน์ และสุราชนิดต่าง ๆ (วิสกี้ รัม ฯลฯ) แต่สิ่งที่ดูเหมือนจะเป็นเอกลักษณ์ของผับก็คือ เบียร์ โดยเบียร์ที่ขายในผับจะมีทั้งเบียร์ถึงเหล็กจากโรงงานผลิตเบียร์ และเบียร์ถังไม้ที่ทางผับได้รับอนุญาต ให้เป็นผู้ผลิตเพื่อจำหน่ายเอง ร้านเหล้าที่เรียกว่าผับนี้ พบมากในประเทศอังกฤษ ไอร์แลนด์ หรือออสเตรเลีย (นันท์วัฒน์ จิตรอุทัย, 2547, น. 43)

แต่เดิม ผับเป็นสถานที่เพื่อการ “ดื่ม” เท่านั้น ดังนั้นสิ่งที่ผับจัดเตรียมไว้สำหรับลูกค้า นอกจากเครื่องดื่มแล้วก็มีของกินเล่น (snacks) เป็นกับแกล้มจำพวกของกรอบกรอบ (crispy) หรือของเคี้ยวเล่นจำพวกถั่วเท่านั้น ต่อมาในภายหลังการให้บริการด้านอาหารเริ่มทวีความสำคัญมาก

ขึ้น ผับในประเทศอังกฤษส่วนใหญ่ในปัจจุบันนี้ให้บริการอาหารทั้งมือกลางวันและมือเย็น และผับหลายแห่งที่ให้บริการอาหารรสเยี่ยมก็ได้กลายเป็นคู่แข่งสำคัญของภัตตาคาร (restaurants) ไปโดยปริยาย

นอกจากนี้ผับก็ยังแตกย่อยออกเป็นผับเฉพาะกลุ่มอีกมากมาย เช่น ผับเพื่อแฟนบอล ผับดนตรี และผับของคนไอริช ฯลฯ สำหรับไอริชผับนั้น หากดูเพียงผิวเผินแล้วจะเห็นว่ามีเหมือนกับผับอังกฤษ แต่ถ้าหากเราพิจารณาในรายละเอียดเราจะเห็นถึงความแตกต่างมากมาย โดยเฉพาะข้อที่ว่า ผับแบบไอริชมักจะมีดนตรีสดแสดงมากกว่าผับแบบอังกฤษ และลูกค้าที่เข้าผับไอริชก็มุ่งหวังความบันเทิงจากเสียงดนตรีเป็นหลักเช่นกัน บรรยากาศภายในผับแบบไอริชมักจะถูกนิยามด้วยคำไอริชว่า “craic” (ออกเสียงว่า crack) มีความหมายว่า ความสนุกสนาน นอกจากนี้ผับแบบไอริชมักมีความเชื่อมโยงกับนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ และนักการเมือง ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการเป็นที่รวมตัวเพื่อการสังสรรค์ระหว่างกลุ่มคนดังกล่าว หรือไม่ก็นำชื่อของบุคคลที่มีชื่อเสียงในสายอาชีพนี้มาตั้งเป็นชื่อของผับ เช่น ผับ “James Joyce”

เมื่อผับเป็นสถานที่สำหรับจำหน่ายและดื่มกินของมีนเมา ความวุ่นวายและเหตุทะเลาะวิวาทย่อมต้องเกิดขึ้นตามมาเป็นธรรมดา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อวัฒนธรรมการไปผับ การดื่มเบียร์ และการชมฟุตบอลของชายชาวอังกฤษในวันหยุดมาผนวกรวมกัน ดังนั้น ในอีกด้านหนึ่ง ผับในประเทศอังกฤษจึงมักจะกลายเป็นจุดรวมพลของแฟนบอลอันธพาลก่อนจะออกไปก่อเรื่องทะเลาะวิวาทและก่อจลาจลต่าง ๆ ด้วย (นันทวัฒน์ ฉัตรอุทัย, 2547, น. 45)

อย่างไรก็ดี ภาพของผับอังกฤษก็มักจะถูกเลือกประทับไว้แค่เพียงภาพของถังเบียร์ หัวจ่ายเบียร์ แก้วเบียร์ และมิตรภาพในกลุ่มเพื่อนฝูง (เฉพาะผู้ชาย) ที่นั่งล้อมวงดื่มเบียร์ แทงพูล หรือเล่นปาลูกดอกกัน ภาพของผับอังกฤษจึงมักจะถูกเชื่อมโยงให้เป็นภาพตัวแทนของมิตรภาพเพื่อนฝูง เพื่อนบ้าน และการสังสรรค์หลังเลิกงานที่เรียบง่ายเป็นกันเอง ซึ่งตรงข้ามกับภาพของสโมสรชั้นสูงที่ต้องตัดและปรุงแต่งจิตมากมายก่อนที่จะเข้าไป ในขณะที่เดียวกันผับก็เป็นภาพที่ตัดขาดกับสถานเริงรมย์มีวสุมของวัยรุ่นหรือกลุ่มแก๊งค์อันธพาล เช่น ไนต์คลับ คลับเต้นรำ หรือ ดิสโก้เธค ฯลฯ ที่มัวเมา (นันทวัฒน์ ฉัตรอุทัย, 2547, น. 45-46)

ในปัจจุบันมีผับแบบอังกฤษ และแบบไอริช (หรือที่เรียกในอีกชื่อหนึ่งว่า ไอริชบาร์) เปิดขึ้นมากมายในทั่วทุกมุมโลก โดยเฉพาะนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา มีผับไอริชเปิดขึ้นที่นิวยอร์กไปจนถึงเมืองแฟรงก์เฟิร์ต หรือจากเมืองโยฮันเนสเบิร์กไปจนกระทั่งถึงกรุงปักกิ่ง เมืองหลวงของประเทศจีน ซึ่งแน่นอนว่าในประเทศไทยก็มี “ผับ” เปิดอยู่ด้วยเช่นกัน (นันทวัฒน์ ฉัตรอุทัย, 2547, น. 46)

โดยในสังคมไทยนั้น ก่อนหน้าปี พ.ศ. 2509 ก็พบว่า มีสถานที่ที่เกี่ยวด้อมกันอย่างฝรั่ง เช่น บาร์ ไนต์คลับ ฯลฯ เกิดขึ้นทั่วไปในสังคมไทยแล้ว แต่รัฐเองยังไม่ได้กำหนดกรอบกติกาอะไรให้กับสถานบริการเหล่านี้มากไปกว่ามาตรการด้านภาษี รัฐเริ่มเข้าจัดการกำหนดกรอบควบคุมอย่างจริงจังกับสถานที่เหล่านี้โดยการตราออกเป็นพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 โดยให้เหตุผลของการตรากฎหมายนี้ไว้ในหมายเหตุแนบท้าย พ.ร.บ.ฯ ว่า

หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ คือ โดยเหตุที่ปัจจุบัน ได้มีบุคคลประกอบกิจการสถานบริการบางประเภท ซึ่งอาจดำเนินการไปในทางกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมของประชาชน และจัดให้มีการแสดงเพื่อความบันเทิงในสถานบริการนั้น ๆ ไม่เหมาะสม เป็นเหตุให้เยาวชนเอาเยี่ยงอย่างจนประพฤติชั่วเลื่อมทรามลง เป็นการสมควรที่จะออกกฎหมายควบคุมสถานบริการนั้น ๆ รวมทั้งการแสดงด้วย ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อย ศีลธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีของชาติต่อไป

สรุปในเบื้องต้นได้ว่า สาระสำคัญประการหนึ่งของ พ.ร.บ.ฯ ฉบับดังกล่าว ก็คือ การกำหนดนิยามว่าสถานบริการหมายถึงอะไร นอกจากนี้ ยังกำหนดกรอบการจำแนกประเภทไว้ในมาตรา 3 ของ พ.ร.บ.ฯ ดังกล่าวว่า สถานที่แบบใดมีลักษณะเป็นสถานบริการที่ต้องถูกควบคุมและจัดการโดยรัฐบ้าง และสถานที่ใดที่จัดเป็นเพียงภัตตาคาร หรือร้านอาหารที่จำหน่ายสุราซึ่งไม่ต้องอยู่ในมาตรการควบคุมภายใต้ พ.ร.บ. สถานบริการ ฯ ดังกล่าว

สาระสำคัญของ พ.ร.บ.ฯ นี้อยู่ที่มาตรา 3 ที่กำหนดคุณลักษณะและระบุขอบเขตของสถานที่ซึ่งเข้าข่ายเป็นสถานบริการไว้ดังนี้

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“สถานบริการ” หมายความว่า สถานที่ตั้งขึ้นเพื่อให้บริการโดยหวังประโยชน์ในการค้าดังต่อไปนี้

- (1) สถานเต็นรำ รำวง หรือร้องเงิง ประเภทที่มีและประเภทที่ไม่มีหญิง พาดเนอร์บริการ
- (2) สถานที่ที่มีอาหาร สุรา น้ำชา หรือเครื่องดื่มอย่างอื่นจำหน่ายและบริการ โดยมีหญิงบำเรอสำหรับปรนนิบัติลูกค้า หรือโดยมีที่สำหรับพักผ่อนหลับนอน หรือมี บริการนวดให้แก่ลูกค้า
- (3) สถานอาบน้ำ นวด หรืออบตัว ซึ่งมีผู้ให้บริการแก่ลูกค้า
- (4) สถานที่ที่มีอาหาร สุรา น้ำชา หรือเครื่องดื่มอย่างอื่นจำหน่ายโดยจัดให้มีการแสดงดนตรี หรือการแสดงอื่นใดเพื่อการบันเทิง

แต่เดิมสถานที่ซึ่งเป็นเป้าหมายของการควบคุมโดยรัฐภายใต้ พ.ร.บ. สถานบริการ ฯ ก็คือสถานที่ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะแฝงการค้าบริการทางเพศซึ่งผิดกฎหมายอย่างชัดเจน เช่น โรงน้ำชาหรือโรงอาบ-อบ-นวด หรือไม่ก็เป็นสถานที่เดินรำ ซึ่งรัฐมองว่ามักจะเป็นต้นตอของปัญหาการทะเลาะวิวาทและเป็นที่มีวุ่นวายของเยาวชน เช่น บาร์ ไนต์คลับ ดิสโก้เทค โรงเดินรำ ฯลฯ

สถานบริการแบบฝรั่งเมื่อเข้าสู่สังคมไทยก็ได้ปรับและแปลงโฉมไปอย่างมากมาจนกระทั่งในปัจจุบันเมื่อเราพูดถึงคาเฟ่เรากลับนึกถึงตลก นักร้อง พวงมาลัย แล้วก็เสียเจ้าพ่อแทนที่จะเป็นกาแฟ หรือเป็นภัตตาคารขนาดเล็กตามแบบฉบับของคาเฟ่ในฝรั่งเศส เมื่อเราพูดถึงบาร์ ก็มักจะนึกถึงฝรั่ง และสาวบาร์เปียร์แทนที่เราจะนึกถึงโต๊ะพูลและการดื่มกินเปียร์หลังเลิกงาน เมื่อพูดถึงไนต์คลับเราก็มักจะนึกถึงชายวัยกลางคน ไข่มืด ๆ ฟลอร์เดินรำ และหญิงพาร์ตีเนอร์ ซึ่งทำให้นิตคลับและค็อกเทลลานจ์ในสังคมไทยไม่แตกต่างกันในสาระสำคัญเรื่องการมีหญิงบริการและการค้าประเวณี แสดงให้เห็นว่า ในพื้นที่ของสถานบันเทิงยามค่ำคืน ผู้ชายจะเข้าไปเพื่อใช้บริการ ส่วนภาพของผู้หญิงจะเป็นเพศที่มีหน้าที่ให้บริการเท่านั้น แต่เดิมสถานะของเพศหญิงจึงถูกกดไว้ให้ต่ำกว่าเพศชายในพื้นที่ดังกล่าว

สำหรับในปัจจุบันเมื่อเราพูดถึงผับ เราก็มักจะนึกถึงหนุ่มสาววัยเริ่มต้นทำงาน การแสดงดนตรีสด การจัดตกแต่งร้าน และการบริการอาหารต่าง ๆ ในแง่นี้ ผับในสังคมไทยจึงคาบเกี่ยวกับร้านอาหารและมีสาระไปในทางเป็นสถานที่เที่ยวเพื่อการดื่มเหล้า ไม่ใช่ร้านประจำเพื่อการพบปะของเพื่อนฝูงและเพื่อนบ้านในท้องถิ่นอย่างในผับของอังกฤษ

เนื่องจาก พ.ร.บ. สถานบริการฉบับแก้ไขครั้งสุดท้ายคือ ครั้งที่ 3 เมื่อปี พ.ศ. 2525 พันสมัยไปมาก จึงได้มีการปรับปรุงอีกครั้งเป็นพระราชบัญญัติสถานบริการ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 พร้อมกับมีการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับ พ.ร.บ. สถานบริการฯ มากมายหลายฉบับ ที่เป็นประเด็นถกเถียงร้อนแรงในช่วงต้นปี พ.ศ. 2547 ก็คือร่างกฎกระทรวงกำหนดวันเวลาเปิดปิดสถานบริการ ที่กำหนดช่วงเวลาของสถานบริการแต่ละประเภทให้เปิดปิดแตกต่างกันไป อีกทั้งยังนำแนวคิดเรื่องการกำหนดบริเวณหรือ “โซนนิ่ง” (zoning) สถานบริการมาใช้อีกด้วย

สาระสำคัญของ พระราชบัญญัติสถานบริการ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 คือการแก้ไขกรอบจำแนกประเภทสถานบริการให้ละเอียด และกว้างขวางมากขึ้นโดยแบ่งออกเป็น 6 อนุมาตรา จากเดิมที่แบ่งออกเพียง 4 อนุมาตรา แต่เนื่องจากผู้วิจัยให้ความสนใจอยู่ที่ผับเป็นหลัก ผู้วิจัยจึงขอคัดลอกมาเฉพาะมาตราที่เกี่ยวข้องซึ่งก็คือ มาตรา 3(4) และ 3(5) เท่านั้น

มาตรา 3 สถานบริการหมายความว่า สถานที่ตั้งขึ้นเพื่อให้ประโยชน์ โดยหวังประโยชน์ทางการค้า ดังต่อไปนี้

3(4) สถานที่ที่มีอาหาร สุรา หรือเครื่องดื่มอย่างอื่นจำหน่าย หรือให้บริการโดยมีรูปแบบ อย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(ก) มีดนตรี การแสดงดนตรี หรือการแสดงอื่นใดเพื่อการบันเทิงและยินยอมหรือปล่อยปละละเลยให้พนักงาน นักแสดงหรือพนักงานอื่นใดนั่งกับลูกค้า

(ข) มีการจัดอุปกรณ์การร้องเพลงประกอบดนตรีให้กับลูกค้า โดยจัดให้มีผู้บริการขับร้องเพลงกับลูกค้า หรือยินยอม หรือปล่อยปละละเลยให้พนักงานอื่นใดนั่งกับลูกค้า

(ค) มีการเต้น หรือยินยอมให้มีการเต้น หรือจัดให้มีการแสดง เต้น เช่น การเต้นบนเวที หรือ เต้นบริเวณโต๊ะอาหารหรือเครื่องดื่ม

(ง) มีลักษณะของสถานที่ การจัดแสงหรือเสียง หรืออุปกรณ์อื่นใดตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

3(5) สถานที่ที่มีอาหาร สุรา หรือเครื่องดื่มอย่างอื่นจำหน่ายโดยจัดให้มีการแสดงดนตรี หรือการแสดงอื่นใดเพื่อการบันเทิงซึ่งปิดทำการ หลังเวลา 24.00 น.

ในปัจจุบันนี้ ดิสโก้เทคจึงไม่ใช่สถานบริการประเภทเดียวที่มีไว้เพื่อการเต้นรำอีกต่อไป เพราะนับตั้งแต่ฉบับเริ่มเป็นที่นิยมของสังคมไทย ฉบับหลายแห่งถึงแม้จะไม่มีฟลอร์เต้นรำ แต่การเต้นรำที่โต๊ะของแขกก็กลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาไปจนกระทั่งเกิดกระแสการปฏิรูปสังคม ที่นำโดยร้อยตำรวจเอกประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ ในช่วงที่ดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีแนวคิดที่จะนำ พ.ร.บ. สถานบริการฯ มาบังคับใช้อย่างเข้มงวด ซึ่งนำไปสู่เรื่องข่าวชั้นทางหน้าหนังสือพิมพ์อยู่ช่วงหนึ่งว่า ร.ต.อ. ประชัย สั่งให้ตั้งป้ายห้ามเต้นในร้านอาหารที่ไม่ได้มีใบอนุญาตเป็นสถานบริการตามมาตรา 3(1) ซึ่งหมายความว่ารัฐไม่อนุญาตให้ลูกค้าในร้านเต้นรำ ถ้าร้านนั้นไม่มีใบอนุญาตให้เป็นสถานที่เต้นรำได้ แต่เรื่องข่าวชั้นนั้นได้กลายมาเป็นเรื่องจริงเมื่อได้มีการแก้ไข พ.ร.บ. สถานบริการฯ ครั้งที่ 4 โดยล้อมกรอบฉบับไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและผลกระทบของฉบับที่มีต่อสังคมไทยอย่างลึกซึ้ง (นันทวัฒน์ ฉัตรอุทัย, 2547, น. 55-59)

ฉบับเป็นนวัตกรรมการรับเอาวัฒนธรรมทางตะวันตกอย่างหนึ่ง ที่รับเข้ามาในประเทศ แต่อีกด้านหนึ่ง ก็มาผสมทับวัฒนธรรมการรวมกลุ่มสื่อสารแบบเดิมของไทยที่มีอยู่แล้ว เช่น สภา กาแฟ หรือการรวมกลุ่มเสวนาของคนในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งวัฒนธรรมดังกล่าวมีทั้งวัฒนธรรมแบบผู้หญิงและแบบผู้ชาย แต่ฉบับนั้นเลือกมาเฉพาะวัฒนธรรมแบบผู้ชาย ที่ดูจะไม่มีความสัมพันธ์กับผู้หญิงแต่อย่างใด หรือแม้แต่ชื่อของ pub ที่ย่อมาจากคำว่า public house ก็แสดงให้เห็นว่าพื้นที่แห่งนี้เป็นที่สาธารณะ เมื่อวัฒนธรรมส่วนใหญ่ของสังคมนั้นได้กำหนดให้ “ผู้หญิงอยู่ที่บ้านและผู้ชายอยู่โลกภายนอก” ในเวลาเดียวกัน ผู้หญิงดี ๆ จึงควรจะอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน ไม่สมควร

ออกไปเที่ยวเตร่นอกบ้าน หรือไม่ไปเดินตามที่เปลี่ยวลับตาคน ดังนั้นโลกสาธารณะอย่างผับจึงเป็นโลกของผู้ชาย ไม่ใช่โลกของผู้หญิง

และด้วยรูปแบบของผับที่แตกต่างจากสถานบันเทิงเรียมย์โดยทั่วไป ที่สามารถดึงดูดผู้คนให้เข้าไปใช้บริการกันอย่างหนาแน่น ลักษณะที่เป็นเฉพาะของผับ ทำให้บรรทัดฐานของผับแตกต่างออกไปจากบรรทัดฐานของสังคม และเกิดเป็นวัฒนธรรมของผับขึ้น

ผับ ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคนในสังคมอย่างน่าแปลก คนกลุ่มหนึ่งมองผับเป็นเสมือนขุมทรัพย์ ที่ใครเข้าไปแล้วจะต้องหยิบยื่นให้แต่ความเลวร้าย ที่นำเอาความเสื่อมเสียมาสู่ตนเองและครอบครัว ทำให้คนดีกลับกลายเป็นชั่ว และส่งผลกระทบต่อให้กับคนอื่น ๆ ในสังคมที่แม้จะไม่ได้ไปข้องแวะกับมันก็ตาม ผู้หญิงที่ออกไปเที่ยวกลางคืนจึงไม่พ้นที่จะถูกมองในแง่ลบ ทั้งในแง่ที่เธอแหกกฎของสังคมชายเป็นใหญ่ ที่กำหนดให้ผู้หญิงอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน และมาคาดหวังว่า “กลางคืน” ที่เป็นสัญลักษณ์ของอันตราย ในขณะที่คนอีกกลุ่มหนึ่ง ้วยหนึ่ง มองเห็นผับเป็นเหมือนแดนสวรรค์ที่นำพาเอาทุกสิ่งทุกอย่างที่พวกเขาต้องการมาให้ อิสระ เสรี ความสนุกสนานบันเทิง เพื่อนฝูง การลิ้มความทุกข์ หรือได้ความสุขที่พวกเขาแทบจะไม่เคยได้สัมผัสเมื่อได้เข้ามา ณ ที่แห่งนี้ ในขณะที่ผู้ประกอบการธุรกิจสถานบริการประเภทผับ มองว่าเป็นธุรกิจที่เน้นการอาศัยสุรา มาดื่มกับผู้หญิง เป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดทางจิตใจจากภาวะกดดัน เส้นหมี่ของผับจึงอยู่ที่บรรยากาศแห่งการจ่ำสุรา ดนตรีเพราะ การมีเพื่อนที่รู้ใจ การลงทุนในการทำธุรกิจประเภทนี้นั้นจะต้องมีเงินทุนเริ่มแรกอย่างต่ำ 4-5 ล้านบาท แบ่งเป็นค่าเช่า ค่าตกแต่งสถานที่ ค่าเครื่องใช้ เครื่องเสียง เครื่องปรับอากาศ ตู้แช่ และต้องมีเงินทุนหมุนเวียน เป็นค่าน้ำค่าไฟ ค่าเครื่องดื่ม วัสดุสิ้นเปลือง เงินเดือนพนักงาน ค่าเช่า โดยเฉลี่ย 2-3 ล้านบาท (คลังสมอง 9, 92, 2534, อ้างถึงใน ชัยนาม นักไร่, 2545, น. 1-2)

ชัยนาม นักไร่ (2545, น. 2-4) กล่าวว่า การลงทุนในธุรกิจผับ สิ่งแรกที่จะคำนึงถึงก็คือทำเลและลูกค้า ลูกค้าที่แต่ละผับมุ่งเป้าหมายจึงเป็นตัวจำแนกผับออกเป็นรูปแบบที่แตกต่างกัน โดยได้แบ่งรูปแบบผับออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ คือ

1. ผับสำหรับลูกค้าที่เป็นวัยรุ่น วัยทำงานที่มีกำลังจับจ่ายสูง เป็นลูกค้าระดับไฮโซไฮดี้ และลูกค้าชาวต่างประเทศ กลุ่มนี้เที่ยวประเภทนี้ สนใจเรื่องบรรยากาศของผับเป็นพิเศษ ผับประเภทนี้จะตกแต่งด้วยเครื่องประดับที่หรูหรา คุ้มราคา การตกแต่งบางครั้งทางร้านโฆษณาว่า ถูกออกแบบโดยสถาปนิกมีชื่อชาวต่างประเทศ ลักษณะรูปแบบของร้านจึงมีหลาย ๆ แบบแตกต่างกันไป นักร้องจะต้องเป็นนักร้องที่เสียงดี มีคุณภาพ หรืออาจจะเป็นนักร้องที่มีชื่อเสียงอยู่แล้ว

ผ้าประเภทนี้จะจำหน่ายเฉพาะสุราต่างประเทศราคาสูง เช่น Johnnie Walker Red Label, Johnnie Walker Black Label, Chivas Regal เป็นต้น

การตั้งราคาเครื่องดื่มไว้มาก ทำให้ผู้ที่มาเที่ยวที่ผ้าเหล่านี้ จะต้องเป็นผู้ที่มีกำลังจับจ่ายสูงโดยปริยาย กลุ่มนักท่องเที่ยวจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่หรูหรา มีราคาแพง คนที่ถึงแม้จะไม่มีกำลังจับจ่ายสูง แต่ถ้ามีโอกาสได้มาเที่ยวในผ้าประเภทนี้ก็พยายามแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีราคาด้วย เพื่อให้ตนเองรู้สึกแปลกแยกจากคนอื่น คนที่สวมรองเท้าแตะ หรือไม่ได้สวมรองเท้าหุ้มส้นจะถูกห้ามไม่ให้เข้าภายในผ้าประเภทนี้ ลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่งของผ้าประเภทนี้คือจะมีวัยรุ่นขับรถหรูราคาแพง มาจอดบริเวณหน้าร้านเพื่ออวดโฉมกัน ผ้าประเภทนี้มีอยู่มากในกรุงเทพมหานครบริเวณย่านถนนสุขุมวิท และกระจายประปรายไปทั่วกรุงเทพฯ

2. ผ้าสำหรับลูกค้าวัยทำงาน หรือกลุ่มวัยรุ่นที่มีความชื่นชอบผ้าลักษณะดังกล่าวเป็นพิเศษ ผ้าประเภทนี้ มักจะมีลักษณะเป็นห้องโถงใหญ่ ๆ ด้านหน้ามีเวทีขนาดใหญ่ สำหรับตั้งเครื่องดนตรีแสดงสด มีนักร้องหลายคนผลัดเปลี่ยนขึ้นมาร้องเพลง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพลงไทย ประกอบด้วยการเปิดแผ่นเสียงเพลงสากลสำหรับให้ลูกค้าเดินรำ และเปิดแผ่นเสียงเพลงไทยซ้ำ ๆ เป็นบางช่วง

สุราที่จำหน่ายในร้านประเภทนี้ จะมีราคาประมาณ 600-800 บาท ขึ้นไป (ราคาขายปกติขวดละ 300-400 บาท)

กลุ่มลูกค้าประเภทนี้ สนใจความสนุกสนานของการแสดงคอนเสิร์ตสดเป็นพิเศษ นักร้องที่อยู่ประจำผ้าประเภทนี้จึงมีหลายคน และมีการหาเพลงใหม่ ๆ ทำเต็มใหม่ ๆ มาใช้อยู่เสมอ และมีการเรียกร้องความสนใจจากลูกค้าเป็นพิเศษ ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นคนที่อยู่วัยทำงาน บางครั้งเป็นคนต่างจังหวัด เพราะเราจะเห็นผ้าในลักษณะนี้อยู่ทั่วไปตามต่างจังหวัด และจะได้รับความนิยมในต่างจังหวัดมาก

3. ผ้าสำหรับลูกค้าวัยรุ่นทั่วไป เน้นโดยเฉพาะลูกค้าที่เป็นนักศึกษา และวัยรุ่นที่มีกำลังจับจ่ายปานกลาง กลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทนี้ สนใจเรื่องของดนตรีและราคาเครื่องดื่มเป็นพิเศษ ดนตรีส่วนมากจะเป็นการเปิดแผ่นเสียง ที่เปิดเพลงสนุก ๆ มีจังหวะที่เร้าใจ เพื่อให้วัยรุ่นเดินรำตามจังหวะที่กำลังเป็นที่นิยม ซึ่งส่วนใหญ่จะยึดเพลงสากลเป็นหลัก แทรกด้วยเพลงไทยบ้าง ราคาสุราจะมีหลายยี่ห้อ ตั้งแต่สุราราคาประมาณ 400-500 บาท ขึ้นไป (ราคาขายปกติขวดละ 130-150 บาท) ไปจนถึงสุราต่างประเทศราคาสูงก็มีจำหน่าย

ผ้าประเภทนี้ โดยส่วนมากมีลักษณะเป็นร้านเล็ก ๆ บางที่ดัดแปลงมาจากตึกแถว ลักษณะของร้านจึงค่อนข้างแออัด

วัยรุ่นที่มาเที่ยวผับประเภทนี้ส่วนมากเป็นนักศึกษา ร้านไหนที่เปิดเพลงสนุกและมีคนไปเที่ยวมาก ก็จะเป็นที่นิยม คนที่ไปเที่ยวจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าง่าย ๆ บางครั้งก็เป็นชุดนักศึกษาบางครั้งก็สวมใส่กางเกงขาสั้น รองเท้าแตะ หรือบางคนก็อาจจะแต่งกายด้วยรูปแบบเสื้อผ้าที่กำลังเป็นที่นิยมก็ได้ ร้านประเภทนี้มีอยู่มากตามย่าน ถนนอารีเอี๋ ตรอกข้าวสาร สุทธิสาร

ราคา รสนิยม บรรยากาศ ดนตรี ของผับแต่ละแห่งจึงแบ่งกลุ่มของนักเที่ยวออกจากกัน คนที่มีลักษณะสถานะทางสังคมดังกล่าวที่คล้ายคลึงกัน จึงเข้าไปรวมกลุ่มกันตามผับแต่ละแห่งที่มีลักษณะที่ตนชอบ ในขณะที่เดียวกันเมื่อเข้าไปในผับอื่นที่แตกต่างจากความชอบของตนไป ก็จะได้พบกับคนอื่น ๆ อีกจำนวนหลายคนที่มีความรู้สึกชอบแตกต่างจากตน จะทำให้เกิดความรู้สึกแปลกแยก (alienation) ทำให้รู้สึกว่าการไปเที่ยวนั้นไม่สนุก บางคนเข้าไปอยู่ได้ไม่นานก็ต้องหนีออกมา และน้อยคนนักที่จะกลับเข้าไปอีก

จะเห็นได้ว่าการเกิดขึ้นของผับนั้นมาพร้อมกับสังคมแห่งการบริโภค ผับจึงเป็นพื้นที่ในการสื่อสารเพื่อการแสดงออกถึงตัวตนทางวัฒนธรรมของผู้บริโภค (ลูกค้า) เพื่อการพักผ่อนในยามว่าง การมาผับจึงหมายถึงการมาเชื่อมต่อเข้ากับชุมชนทางวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน รวมทั้งการแบ่งปันตัวตนทางวัฒนธรรมในกลุ่มรสนิยมเดียวกัน ซึ่งการนำตัวตนเข้าร่วมกับรสนิยมก็เท่ากับการแยกตัวเองออกจากกลุ่มคนอื่น ๆ นั่นเอง

เป้าหมายของระบบทุนนิยม คือการผลิตซ้ำแรงงานให้มารับใช้ระบบ ดึงคนเป็นสายพานในการผลิตให้หมุนต่อไปเรื่อย ๆ เหมือนเครื่องจักร การทำงานทำให้คนเราเหน็ดเหนื่อยจนเกิดภาวะ แผลงแยก การเกิดขึ้นของผับจึงเป็นการอุดช่องว่างดังกล่าว เพื่อการผ่อนคลาย และในท้ายที่สุดก็เพื่อกลับไปทำงานต่อ เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะเป็น “เวลางาน” หรือ “เวลาว่าง” มนุษย์จึงยังคงตกอยู่ภายใต้ระบบการทำงานอยู่เสมอ

หากระบบทุนนิยมยืนยันว่า “เวลาเป็นเงิน เป็นทอง” ระบบเศรษฐกิจนี้ก็อธิบายได้ว่า “เวลาว่างก็เป็นเงินเป็นทอง” ด้วยเช่นกัน (de Grazia, 1962 อ้างถึงใน สมสุข หินวิมาน, 2544, น. 19) ตรรกะแห่งทุนนิยมย้ำว่า มนุษย์งานไม่สามารถทำงานอยู่ได้ตลอด มันจึงการันตีให้พวกเขาเชื่อว่า ทุกคนต้องมี “เวลาว่าง” (โดยไม่บอกชัดเจนว่าใครจะมีเวลาว่างมากน้อยหรือเท่าเทียมเพียงใด) ประการหนึ่ง การใช้ “เวลาว่าง” ช่วยปลดปล่อยอารมณ์ ลดความกดดัน และอนุญาตให้มนุษย์งานได้หนีไปจากระเบียบสังคมบ้างเป็นครั้งคราว (พิเชษฐ สายพันธุ์, 2537 อ้างถึงใน สมสุข หินวิมาน, 2544, น. 20) และอีกประการหนึ่ง การมี “เวลาว่าง” ถือเป็น “การพักยกให้หายเหนื่อย” ก่อนที่มนุษย์งานจะกลับมาทำงานสร้างสรรค์รับใช้ระบบต่อไป (Berger and Berger, 1976 อ้างถึงใน สมสุข หินวิมาน, 2544, น. 20) ทว่านั่นไม่ได้แปลว่าทุนนิยมจะยกระดับ

ให้ “เวลางาน” มีคุณค่าทัดเทียม “เวลางาน” ตรงกันข้าม “งาน” กับ “เล่น” ยังคงถูกแยกออกจากกันอย่างชัดเจน โดยที่สถานภาพของ “เวลาว่าง” ถูกทำให้เหลือค่าเป็นเพียง “รางวัลแด่คนช่างฝัน” ภายหลังจากที่มนุษย์ตรากรทำงานมาอย่างอดทน (Rojek 1995 อ้างถึงใน สมสุข หินวิมาน, 2544, น. 20)

ในขณะที่เวลาว่างเป็นพื้นที่ที่ระบบทุนนิยมจัดสรรให้กับคนในสังคมเมือง แต่ทว่าเรื่องเพศภาวะก็เป็นตัวแปรที่เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเวลาว่างในแบบการใช้ชีวิตกลางคืนในผับ ที่แม้จะเปิดพื้นที่ให้ผู้หญิงได้เข้าไปยืน แต่เธอก็ยังคงถูกกีดจากสังคมโดยการให้ความหมายกับผู้หญิงที่ชวยกลางคืนว่าเป็น “ผู้หญิงไม่ดี”

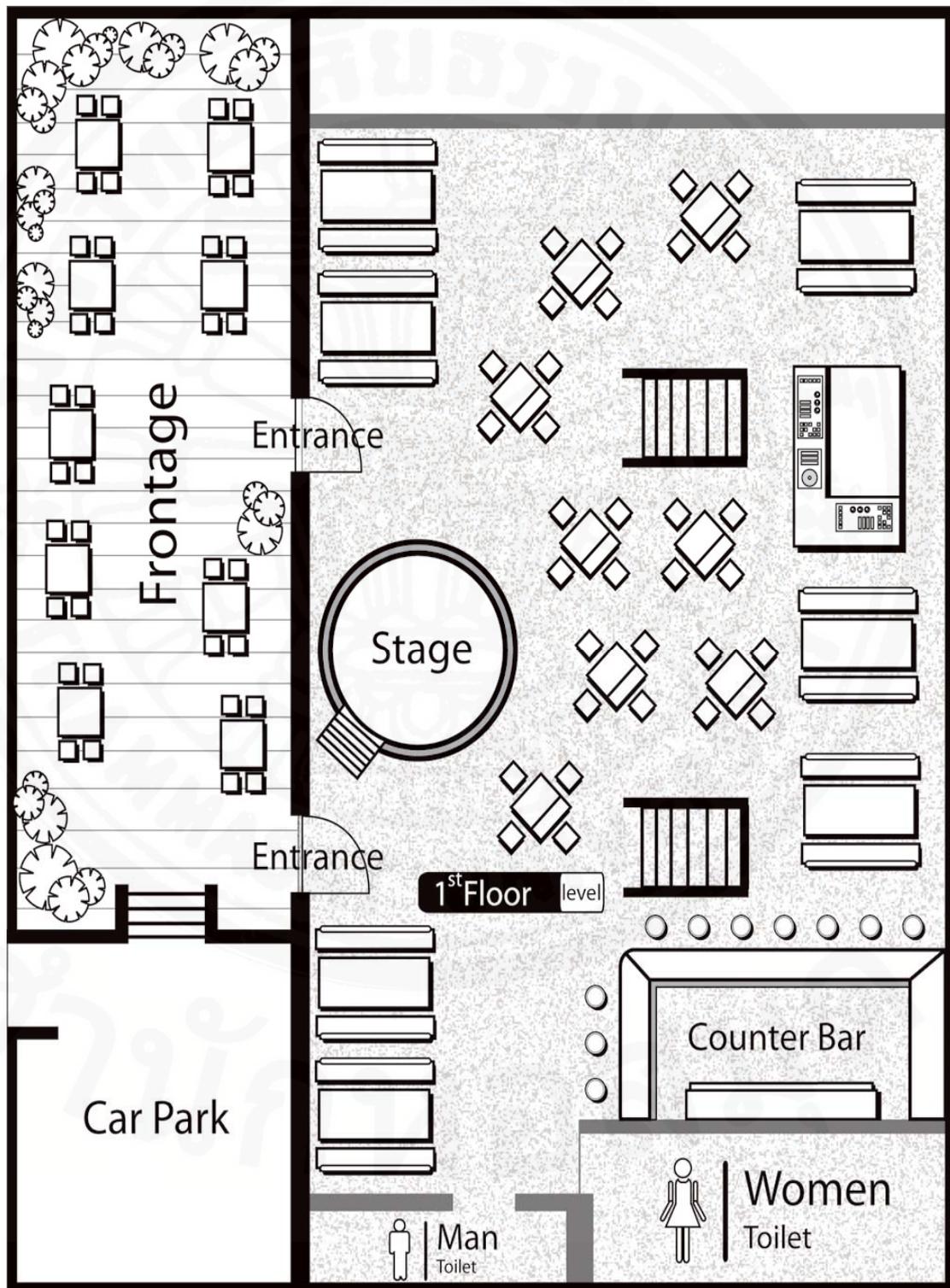
ผับแห่งหนึ่งในย่านทองหล่อ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสนใจผับในย่านทองหล่อเป็นพิเศษ เนื่องจากรูปแบบผับย่านนี้เป็นผับสำหรับลูกค้าที่เป็นวัยรุ่น วัยทำงานที่มีกำลังจับจ่ายสูง เป็นลูกค้าระดับไฮโซไฮดี้ และลูกค้าชาวต่างประเทศ ทองหล่อ ถือเป็นแหล่งพบปะของคนที่ชอบท่องเที่ยวอีกจุดหนึ่ง เนื่องจากมีร้านบรรยากาศดี อาหารอร่อย ดนตรีไพเราะ อยู่มากมายไม่ว่าจะผ่านซอยโออิชิ หรือซอยแจ่มจันทร์ จะเห็นผับไฮโซมากมาย โดยเฉพาะในโครงการ H1 อันแออัดไปด้วยร้านอาหารกึ่งบาร์แบบไฮโซ ใกล้เคียง ๆ ในตึกลิเบอร์ตี ก็มี แจ่มบาร์ บอมเบย์บาร์ ที่ทุ่มทุนจ้างลูกเกดนั่งข้างมาเปิดร้านในวัน grand opening อย่างเป็นทางการ ถัดขึ้นมาที่ Room 25 ร้านเล็กแต่สวยไฮโซ ดารามาเที่ยวกันเยอะ ขึ้นไปอีกกลางซอยก็มีอีกมากมาย อาทิ กิ่งกะมู เสเพล Escudo Kaze Gigabite สองสลิ่ง booze ฯลฯ

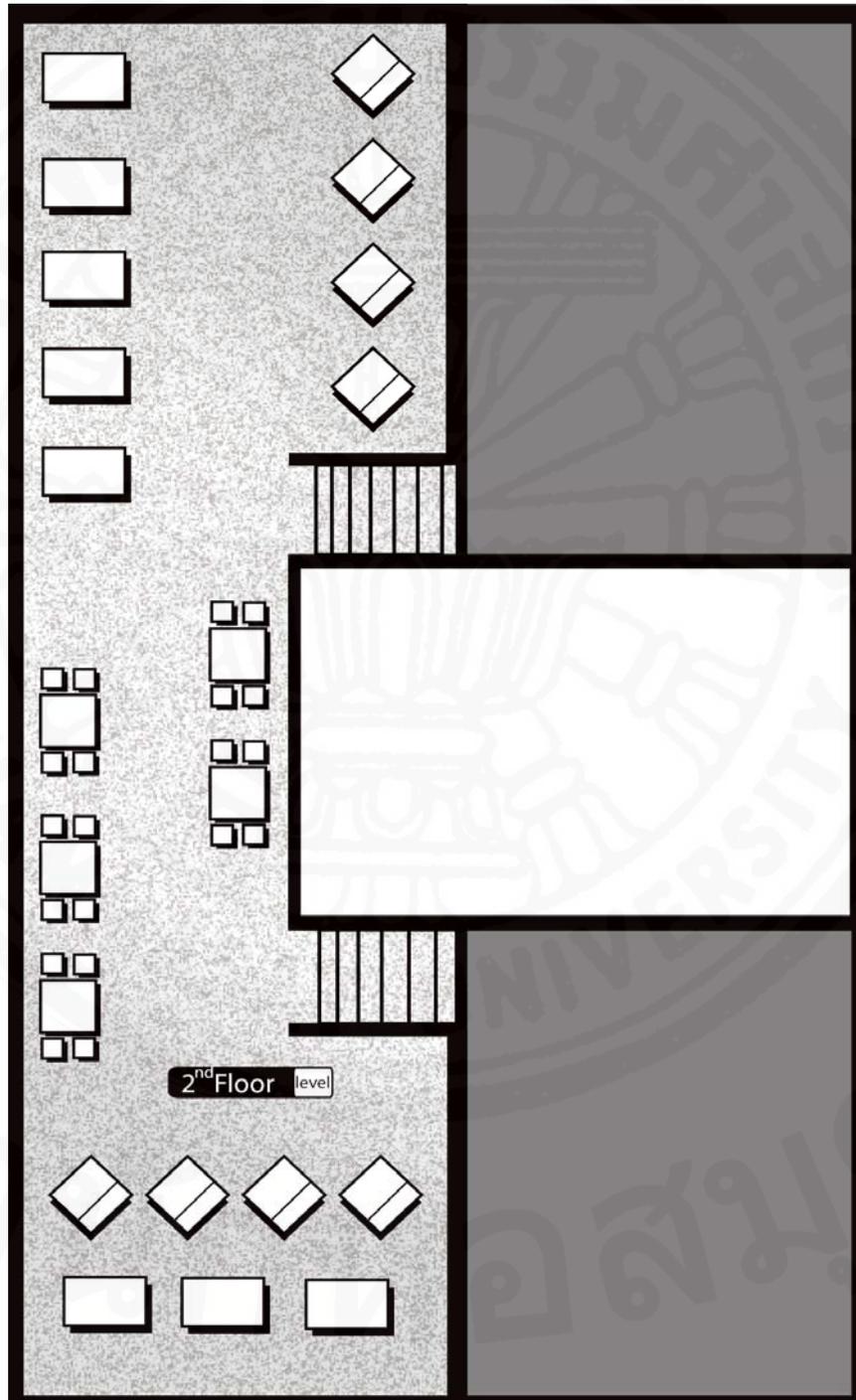
ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ตัดสินใจเลือกผับแห่งหนึ่งในย่านทองหล่อ เป็นพื้นที่ในการเข้าไปเก็บข้อมูล เพราะผับในย่านนี้กำลังได้รับความนิยมอย่างมากจากนักท่องเที่ยว และมีผู้หญิงชวยกลางคืนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผับที่ผู้วิจัยเลือกเข้าไปเก็บข้อมูลนั้น อาจเรียกว่าเป็นศูนย์รวมของนักท่องเที่ยวมีระดับเป็นร้านซึ่งดัดแปลงมาจากห้องแถวขนาดเก่าคูหา มีพื้นที่รองรับลูกค้าทั้งหมดสองชั้น คือชั้นล่างและชั้นลอย รวมพื้นที่หน้าร้านเข้าไปอีก ผับแห่งนี้จึงมีพื้นที่กว้างขวางมากเมื่อเทียบกับผับโดยทั่วไป (ดูภาพที่ 4.1 และภาพที่ 4.2)

ภาพที่ 4.1
แสดงแผนผังบริเวณชั้นล่าง

ภาพที่ 4.2
แสดงแผนผังผังบริเวณชั้นบน

ถ้าหากการตกแต่งอาคารสถานที่เป็นกระบวนการสื่อสารความหมายอย่างหนึ่ง ผู้เข้าใช้พื้นที่ก็สามารถอ่านหรือตีความหมายของสถานที่นั้น จากการสังเกตการตกแต่งอาคารสถานที่นั่นเอง ในกรณีของผับแห่งนี้ ความคิดหลักของที่นี่ คือ การตกแต่งร้านแนวบาห์ลี บริเวณลานโล่งหน้าร้านที่ออกแบบสอดรับกับสวนสวยสไตล์บาห์ลี มีโต๊ะกับเก้าอี้ที่ดูน่านั่ง บรรยากาศเชิญชวนให้เดินเข้าไปใช้บริการเป็นอย่างยิ่ง สีเขียวครึ้มของต้นไม้ขนาดชนิด ช่วยคลายความเครียดจากการทำงานหรือการเรียน ซึ่งการออกแบบสไตล์นี้ กำลังได้รับความนิยมอย่างมากในเมืองไทย ไม่ว่าจะเป็นโรงแรม บ้านจัดสรร หรือร้านอาหารต่างนิยมนำรูปแบบเช่นนี้ไปตกแต่งสถานที่ของตน เนื่องจากการใช้สีที่สดใส ถือเป็นตัวนำสร้างความสนใจต่อผู้ชื่นชอบความโดดเด่นสะดุดตา อีกทั้งการนำเอาธรรมชาติโดยการจัดสวนเข้ามาผนวกกับการตกแต่งยิ่งทำให้ผู้ที่ได้สัมผัส เกิดความร่มรื่น ผ่อนคลาย ถือเป็นรูปแบบที่เหมาะสมและลงตัวกับสถานที่ที่เน้นเรื่องการพักผ่อนจะนำไปใช้ในการตกแต่ง นักเที่ยวหลายคนทีหลงไหลบรรยากาศสบาย ๆ แบบนี้ จึงเลือกจับจองเก้าอี้ที่นั่งคุย นั่งดื่มกับเพื่อน ๆ เป็นทิวแถว ดีไซน์ร้านแบบนี้ดึงดูดลูกค้าเป็นอย่างมาก เมื่อเข้าไปในร้านก็จะเห็นร้านที่ตกแต่งสไตล์โมเดิร์นผสมผสานกลิ่นอายของความเป็นไทยได้อย่างลงตัว แสงไฟสลัวกำลังดี ที่สอดส่องให้เห็นลีลาแดนซ์ของหนุ่ม ๆ สาว ๆ ปริมาณโต๊ะไม่แออัดกันเกินไป แต่ถึงกระนั้นร้านก็ยังเต็มทุกวันตามแนวคิดของร้านที่เน้นความเป็นกันเอง อบอุน แม้มักคนเดียว ก็จะไม่เหงาพร้อมด้วยความสะอาด และการบริการที่ประทับใจ

นอกจากการตกแต่งที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นแล้ว ร้านนี้มีเครื่องดื่มไว้บริการเกือบทุกชนิดมีให้เลือกมากมายตามความถนัด ตั้งแต่รสชาติกลมกล่อม รสชาติไทย ๆ แบบผสมเสร็จ หรือจะผสมเอง แถมราคาไม่แพงเมื่อเทียบกับร้านอื่น ๆ ในซอยทองหล่อ เรื่องของอาหารก็เฟ้นมาอย่างดี เพราะลูกค้ามีหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มเน้นอาหารอย่างเดียว กลุ่มเน้นอาหารกับเหล้าอย่างละครึ่งหรือกลุ่มที่เน้นเหล้าอย่างเดียว

เสน่ห์อีกอย่างของร้านนี้คือ เป็นผับที่มีแวนดนตรีไม่เหมือนใคร และไม่ใช้เครื่องดนตรีมากขึ้น เน้นความสามารถของนักดนตรีให้มากที่สุด ทุกวงที่มาเล่นต้องตามคอนเซ็ปต์ของร้าน สำหรับดนตรีช่วงหัวค่ำจะเป็นเพลงแนว Easy listening ซึ่งจะสลับกับการเปิดเพลงของดีเจทุก ๆ ชั่วโมง และจะเร่งจังหวะให้แรงขึ้นเรื่อย ๆ แสงไฟสลัวกำลังดี ที่สอดส่องให้เห็นลีลาเต้นรำของหนุ่ม ๆ สาว ๆ พอถึงซักประมาณเที่ยงคืน คนในร้านก็ลุกขึ้นมาเต้นกันทั้งร้านแล้ว นอกจากนี้ ในบางคืนอาจมีคอนเสิร์ตของศิลปินจากค่ายเพลงต่าง ๆ มาเปิดแสดงให้มีความสุขแก่นักเที่ยวอีกด้วย

ที่นี่ต้อนรับลูกค้าทุกเพศทุกวัย ยกเว้นนักศึกษาอายุต่ำกว่า 20 ปี และแต่งตัวนักศึกษา มา ถ้าแต่งนักศึกษาต้องมีเสื้อคลุม มิฉะนั้นไม่อนุญาตให้เข้าร้าน ส่วนใหญ่ลูกค้าเป็นนักศึกษาหลากหลายสถาบัน และกลุ่มคนวัยทำงานช่วงต้น ๆ ที่นี้จำนวนผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย อาจจะเนื่องมาจาก

การรักษาความปลอดภัยที่ทางร้านจัดไว้ ทำให้พวกเขามั่นใจที่จะเข้ามาใช้บริการมากกว่าที่จะไปร้านอื่น สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของแนนนี่ ถึงเหตุผลในการเลือกร้านที่จะเข้าไปเที่ยว ไว้ว่า “เลือกไปร้านที่มีระบบดูแลความปลอดภัยได้เป็นอย่างดี เพราะอย่างน้อย ถ้าร้านสกปรกคนก่อนไม่ให้มีเด็กอายุต่ำกว่า 20 เข้า ตรวจสอบอาวุธก่อนมันก็ปลอดภัยในระดับหนึ่ง แล้วในร้านมีการคัดคอยดูแล เราก็สบายใจนะ” (แนนนี่, สัมภาษณ์)

สำหรับเหตุผลในการมาเที่ยว ผู้ชายส่วนใหญ่มาเพื่อคุยผู้หญิง ผู้หญิงชอบเที่ยวและชอบแต่งตัว พวกเขาชอบแต่งตัวอดกันแข่งกัน ไม่ใช่แค่เกาะอกสายเดี่ยวซึ่งล้าหลังแล้ว พวกเขาต้องการความเร็ดหู แต่ละคนแต่งตัวเต็มที่ตามสมัยนิยม เช่น ชีทู้ กางเกง-กระโปรงสั้น ๆ เป็นต้น

ฉบับแห่งนี้จึงเปรียบเสมือนโลกส่วนตัวของนักเที่ยว สอดคล้องกับแนวความคิดของน้อยนภา สินธุบดี (2530) ที่กล่าวว่า

ฉบับเป็นโลกส่วนตัว ไม่ว่าจะทำอะไรก็สามารถทำได้ตามใจปรารถนา โดยไม่ต้องสนใจสายตาของใคร เนื่องจากคนรอบข้างก็ต่างอยู่ในวัยเดียวกัน และมีพฤติกรรมร่วมไปในทางเดียวกัน พวกเขาจะเดินด้วยท่าทางที่แปลกประหลาดให้สุดเหวี่ยง แต่งกายด้วยเสื้อผ้าตามแฟชั่นใหม่ล่าสุด ที่เปิดเผยส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างเต็มที่ ทำทรงผมเป็นรูปร่างสีสันต่าง ๆ ตีมสุรา สูบบุหรี่ หรือกอดจูบกกัน ก็ไม่มีใครเข้ามาตำหนิติเตียน ไม่มีแม้แต่สายตาใด ที่มองมาที่เขาอย่างแปลกประหลาด

ส่วนในเรื่องเกณฑ์การวิเคราะห์ “กลุ่ม” ของการสื่อสารภายในร้านนี้ ผู้วิจัยจะอธิบายรายละเอียด ในหัวข้อถัดไป

สมาชิกในร้าน

นอกจากพนักงานในร้านที่เป็นสมาชิกหลักของร้านแล้ว ก็จะมีลูกค้าทั้งชายและหญิงที่มารวมตัวกันในร้าน โดยอาจจำแนกได้เป็นสามกลุ่มใหญ่ ๆ อันได้แก่ กลุ่มสมาชิกประจำ กลุ่มสมาชิกไม่ประจำ และกลุ่มสมาชิกประเภทแวะเวียนผ่านไปมา

ทั้งนี้จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า สถานบริการประเภทผับในย่านทองหล่อ นั้น มีจำนวนค่อนข้างมาก ธรรมชาติของนักเที่ยวย่านนี้ทั้งหญิงและชายก็คือ จะเที่ยวเปลี่ยนร้านไปเรื่อย ๆ แล้วแต่ว่าขณะนั้นร้านไหนกำลังดัง หรือไม่ก็เป็นร้านที่เปิดใหม่อยู่ในกระแสความสนใจของผู้คน นักเที่ยวก็จะนิยมเข้าไปใช้บริการกันมากตามไปด้วย ส่วนในกรณีร้านที่ผู้วิจัยเลือกเข้า

ไปเก็บข้อมูลผู้หญิงส่วนใหญ่ที่มาจะเป็นกลุ่มสมาชิกประจำ เนื่องจากร้านในขณะนั้นอยู่ในช่วงที่ได้รับความนิยมจากนักเที่ยวเป็นอย่างมาก ดังตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของพลอย สมาชิกประจำของร้านนี้

พลอย หญิงสาว อายุ 24 ปี ภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดกรุงเทพฯ อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ครอบครัวอบอุ่นดี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยเอกชนชื่อดัง ปัจจุบันช่วยธุรกิจของครอบครัวเกี่ยวกับเพชรพลอย รายได้ประมาณ 15,000 บาทต่อเดือน

พลอย เที่ยวกลางคืนครั้งแรกตั้งแต่ อายุ 16 ปี เพราะไปเล่นน้ำสงกรานต์ที่ อาร์.ซี.เอ. แล้วเพื่อนมีร้านอยู่ที่นั่นพอดี ครั้งนั้นพลอยหนีพ่อไปเที่ยว กลับมาบ้านเลยถูกทำโทษ พลอยให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

ครั้งแรกที่ไปเที่ยว พลอยไปกับเพื่อน แล้วหนีพ่อไปเที่ยวด้วยแสดงว่า พลอยเชื่อเพื่อนมากกว่าพ่อหรือเปล่า

ที่ต้องโกหก เพราะกลัวเขาไม่ให้ไป หลัง ๆ มากก็ไม่ต้องโกหกแล้วตอนแรกชอบบอกไปกินข้าว หลัง ๆ เขาก็รู้ไปกินข้าวอะไรกลับตีสอง เชื่อเพื่อนมากกว่าหรือเปล่า ก็อาจจะใช่ละ คือเราอาจจะไม่ได้ฟังพ่อแม่ เราเชื่อเพื่อน เพราะเราอยากไปด้วยไง มันอยู่ที่ตัวเรา มันก็เป็นอย่างที่ พ่อแม่ว่าแหละ มันก็ไม่ดีหรอก แต่เราไม่ได้ทำตัวเสียหาย มันก็ไม่เกี่ยวกับใคร ในนั้นมันก็มีคนอยู่หลายประเภทนั่นแหละ

ปัจจุบันชอบไปเที่ยวกลางคืนที่ไหน

“ตอนนี้เหวอ ก็ที่นี่แหละ ชอบ ก็เที่ยวผับย่านเอกมัย/ทองหล่อ วนไปวนมา แถบนี้ตลอด”

ทำไมถึงเป็นที่นี้

“ไม่รู้สิ คือที่นี่พลอยเคยเที่ยวมาตั้งแต่สมัย 4 ปีที่แล้วแล้วแหละ ตอนนี้นั้นมันก็กลับมาดังอีก แบบคนมันก็โอเคเหมือนเดิม ก็อยากจะเที่ยวที่เดิม คือมันคุ้นเคยไง” (พลอย, สัมภาษณ์)

ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างทั้งสิบคน จากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มสมาชิกประเภทแวะเวียนผ่านไปมาของร้าน และมีที่เป็นกลุ่มสมาชิกประจำของร้านเพียงสองคน แต่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มสมาชิกประเภทแวะเวียนผ่านไปมาของร้านนี้ ก็อาจจะไปเป็นกลุ่มสมาชิกประจำ หรือกลุ่มสมาชิกไม่ประจำของร้านอื่นก็ได้ โดยจะดูได้จากความบ่อยครั้งในการเที่ยวกลางคืนกลุ่มเป้าหมาย จากการสัมภาษณ์พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่เที่ยวเป็นประจำ เที่ยวกลางคืน อาทิตย์ละ 1-2 ครั้ง กลุ่มที่เที่ยวนไม่ประจำ เที่ยวกลางคืน เดือนละ 1-2 ครั้ง และกลุ่มที่เที่ยวนาน ๆ ครั้ง เที่ยวกลางคืน 2-3 เดือนครั้ง ในอัตราที่ใกล้เคียงกัน

จากการสังเกตการณ์ในร้านของผู้วิจัยเองก็พบว่า ผู้หญิงส่วนใหญ่ก็มักจะไปเที่ยวกันเป็นกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นแบบผู้หญิงล้วนหรือแบบมีผู้ชายมาด้วย ผู้วิจัยเองแทบจะไม่เคยเห็นผู้หญิงมาเที่ยวคนเดียว และจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างก็เป็นไปในแนวทางเดียวกันคือ การเที่ยวในแต่ละครั้งกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่จะมาเที่ยวกันเป็นกลุ่ม ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้หญิงที่มีผู้ชายมาด้วย ดังกรณีของแนนนี่ และอิส

เที่ยวกลางคืนบ่อยแค่ไหน

“เดี๋ยวนี้เที่ยวน้อยลง ประมาณ 1 ครั้ง ต่อสัปดาห์”

เวลาไปเที่ยวกลางคืนไปกับใครบ้าง

“ไปกับเพื่อนที่มหาลัยสมัยเรียนปริญญาตรี ไปเป็นกลุ่มเลย ส่วนมากผู้ชายเยอะกว่าอัตราส่วน ประมาณ 6:4 หรือบางอาทิตย์ก็สลับกัน ผู้หญิง 6 ผู้ชาย 4”

ให้ไปเที่ยวกลางคืนคนเดียวจะไปหรือเปล่า

“ไม่ไปนะ ไม่สนุกเลย ต้นเหตุของการไปเที่ยวเดี๋ยวนี้คืออยากเจอเพื่อน สมัยป.ตรี กับอยากไปฟังเพลง และแดนซ์ เป็นผู้หญิงไปคนเดียวไม่เวิร์ค หรือคนจะนึกว่ามาล่าเหยื่อ จับผู้ชายเคยไปนั่งรอเพื่อนก่อนคนเดียว ยังรู้สึกไม่ดีกับสายตาผู้ชายที่มองมาเลย” (แนนนี่, สัมภาษณ์)

เที่ยวกลางคืนบ่อยแค่ไหน

“ช่วงสาว ๆ เที่ยวหนัก ๆ นี้ประมาณเดือนละ 3 หนมั้ง เสาร์-อาทิตย์ ไปอาทิตย์เว้นอาทิตย์ ช่วงเรียนมหาลัยเลยนะ ช่วงสาว ๆ ที่ energy เรายังเหลือเพื่ออยู่ แต่ช่วงนี้แทบไม่ได้เที่ยวเลยคะ เยอะสุดก็ 2 เดือนหน”

เวลาไปเที่ยวกลางคืนไปกับใครบ้าง

“มีเพื่อนหลายกลุ่มนะคะ เพื่อนที่ธรรมศาสตร์ก็เที่ยว เพื่อนที่จุฬา เพื่อนที่สายน้ำผึ้งเที่ยวหมดเลย ระดับนี้แล้วคะ ผู้หญิงล้วนเท่านั้น คือผู้ชายมีประปรายมาบ้าง ส่วนมากก็เพื่อนที่มหาลัยคณะเดียวกัน ไม่ค่อยแมน เท่าไหร่ ก็ว่ากันไป”

ให้ไปเที่ยวกลางคืนคนเดียวจะไปหรือเปล่า

ไม่ไป มั่นเงิน เข้าไปแล้วเป็นไง น้อยสุด ๆ คือสองคน คือแบบไปกินเหล้า กิน กิน กิน เต็น เต็น เต็น แล้วกลับ อะไรอย่างนี้ ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายอื่น แบบเปื่อ เซ็ง อยู่บ้าน เพื่อนชวนว่าไปไหม เราก็ไป แต่แบบคนเดียวไม่ไหว สองคนนี่สุด ๆ เลย สองคนนี่ครั้งเดียวเลย แล้วไม่ไปอีกเลย คนเดียวเข้าไปทำอะไรไม่ถูกวะ จะคุยกับใคร จะเต้นกับใคร มานั่งเหมือนกับคนขี่เมาไม่ไหวเว้ย (อิส, สัมภาษณ์)

แต่ก็ยังมีกลุ่มเป้าหมายอีกสองคน ที่เคยไปเที่ยวคนเดียว โดยเมื่อย้อนไปดูพื้นฐานทางครอบครัวของกลุ่มเป้าหมายทั้งสองแล้ว จะเห็นได้ว่าทั้งคู่อยู่ในครอบครัวที่ค่อนข้างจะมีปัญหา ต้องดูแลตัวเองมาตั้งแต่เด็ก หรือเป็นผู้หารายได้เลี้ยงครอบครัว หรือมีบุคลิกที่กระตือรือร้นไปทางผู้ชาย การออกไปสู่โลกสาธารณะในแต่ละครั้ง พวกเขาจึงเลือกที่จะร้องถอน “ความเป็นหญิง” ทิ้งไปแล้วเอา “ความเป็นชาย” มาสวมใส่เข้าไปแทน ไม่ว่าจะเป็นการทำทางการแสดงออก และการแต่งกายเลียนแบบผู้ชายของทอมบอยอย่างวรรณ หรือแม้แต่หญิงสาวอย่างปอ ที่แม้การแต่งกายจะไม่เหมือนผู้ชาย แต่อุปนิสัยและการแสดงออกของปอกลับดึงเอาลักษณะของผู้ชายมาไว้อย่างเต็มตัว ไม่ว่าจะเป็นการพูดจาที่โฉบเฉี่ยว กล้าได้กล้าเสีย ไม่กลัวใคร กล้าที่จะสบสายตา ยิ้มทักทายทุกคน ถือได้ว่ากระบวนการดังกล่าวเป็นอีกกระบวนการหนึ่งในการปรับตัวเพื่อออกจากบ้านไปสู่โลกสาธารณะที่จำเป็นของผู้หญิง เมื่อพวกเขาจำเป็นต้องออกไปด้วยตัวของตัวเองเพียงลำพัง

ปอ สาวโสด อายุ 22 ปี ภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดกรุงเทพฯ ที่บ้านมีปัญหา แยกออกมาอยู่คนเดียว มีหน้าที่ส่งเสียค่าใช้จ่ายให้กับที่บ้าน จบการศึกษาระดับ ปวส. ปัจจุบันช่วยงานของพี่ชาย ตรวจเช็คตังงาน และทำบัญชี รายได้ประมาณ 50,000 บาทต่อเดือน

ปอเที่ยวกลางคืนครั้งแรกตอนอายุ 12 ปี ที่พาราเดียม พัทยา เพราะอยากไปดูคอนเสิร์ต ลิฟท์กับบอย โดยโกหกแม่ว่าไปดูมายากล ปอให้สัมภาษณ์ว่า

ครั้งแรกที่ไปเที่ยว ปอไปกับเพื่อน แต่ต้องโกหกพ่อกับแม่เพราะกลัวว่า เขาจะไม่ให้ไป แสดงว่าปอเชื่อเพื่อนมากกว่าพ่อแม่หรือเปล่า

“ถ้าบอกตรง ๆ แม่ก็คงไม่ให้ไปหรอก เพราะปอยังเด็กอยู่ แล้วเชื่อเพื่อน มากกว่าไหม มันก็วัยรุ่น ก็ธรรมดา มันก็ไม่ได้เชื่อใครมากกว่าหรอก จริง ๆ แล้วมันอยากไปเองมากกว่า”

เที่ยวกลางคืนบ่อยแค่ไหน

“ก็บ่อย อาทิตย์ละ 2 - 3 ครั้ง”

เวลาไปเที่ยวกลางคืนไปกับใครบ้าง

“กับเพื่อน ๆ ผู้หญิงหมดเลย ไม่ชอบไปกับผู้ชาย ไปหาเอาข้างหน้า”

ให้ไปเที่ยวกลางคืนคนเดียวจะไปหรือเปล่า

“ไปอยู่แล้ว ออกจะบ่อยไป ชวนเพื่อนแล้วเพื่อนไม่ว่าง อารมณ์อยากไปก็ไป คืออันดับแรกคือ ชวนเพื่อนก่อน ถ้าเพื่อนไม่ไปแล้วเราอยากไป ก็ไปไปดื่มเฉย ๆ ไปฟังเพลง ไปกับเพื่อน ๆ มันก็สนุกอีกแบบ ไปคนเดียว ก็แค่ความคิดแบบอยู่คนเดียวบ้างก็ดี” (ปอ, สัมภาษณ์)

วรรณ ทอมบอย อายุ 25 ปี ภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดกรุงเทพฯ อาศัยอยู่กับแม่ ยาย น้องชาย และหลาน ๆ ครอบครัวแตกแยก มีปัญหานิดหน่อยแต่จัดการได้ วรรณจบการศึกษา ระดับปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่ง ปัจจุบันทำงานเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ใน ตำแหน่ง call center รายได้ประมาณ 10,000 บาท ต่อเดือน

วรรณเที่ยวกลางคืนครั้งแรกอายุประมาณ 19 ปี ไปกับเพื่อน ที่ร้าน Route อาร์.ซี.เอ. เพราะอยากรู้ อยากเห็น เที่ยวครั้งนั้นที่บ้านไม่รู้ ถ้ารู้ก็คงจะบ่นนิดหน่อย ไม่ถึงกับต่อว่า เพราะว่า ไม่ได้ทำอะไรที่มันเสียหาย วรรณให้สัมภาษณ์ว่า

ครั้งแรกที่ไปเที่ยว วรรณไปกับเพื่อน แต่ไม่ได้บอกที่บ้านให้รู้ แสดงว่า วรรณเชื่อเพื่อน มากกว่าที่บ้านหรือเปล่า

“เราอยากไปเองมากกว่า ไม่ได้เชื่อเพื่อน เพราะว่าที่บ้านก็ยังไม่ได้ออกว่า ไม่ให้ไปไหน หลังจากนั้นก็บอก เขาก็ให้ไป เพราะไม่ให้ไปก็จะไป บอกให้รู้ เฉย ๆ ไม่ได้ขออนุญาต”

เที่ยวกลางคืนบ่อยแค่ไหน

“เมื่อก่อนบ่อย อาทิตย์ละ 2 ครั้ง เดียวนี้ไม่บ่อยแล้วเดือนละครั้ง”

เวลาไปเที่ยวกลางคืนไปกับใครบ้าง

“ไปกับเพื่อน ก็มีผู้ชายบ้างแต่ส่วนใหญ่ไปผู้หญิงล้วน ผู้ชายส่วนใหญ่ ที่ไปด้วยก็เป็น แฟนของเพื่อน”

ให้ไปเที่ยวกลางคืนคนเดียวจะไปหรือเปล่า

“เคยไปนะ ไปตั้งหลายครั้งเมื่อก่อน ไปที่ที่คุ้นเคยไง มันก็เลยทำตัวถูก ไปก็นั่งเฉย ๆ กินเหล้า ฟังเพลง ไปซั้วโหมง สองซั้วโหมงก็กลับ” (วรรณ, สัมภาษณ์)

ทั้งหมดสะท้อนให้เห็นว่า แม้ว่าผู้หญิงจะพยายามแหกกฎกติกา มารยาทของสังคมชาย เป็นใหญ่ และทำลายมายาคติเรื่องภยันตรายแห่งรัตติกาลด้วยการออกเที่ยวกลางคืน แต่ผู้หญิง ส่วนใหญ่ก็ยังคงไม่สามารถหรือถอนมายาคติเรื่องนี้ได้หมด คือเธอจะไม่ไปเที่ยวกลางคืนคนเดียว โดยเด็ดขาด แต่กิจกรรมยามราตรีของเธอจะเป็นลักษณะของการรวมกลุ่มในหมู่เพื่อนฝูง และจะ เกิดขึ้นเฉพาะในบางวาระสำคัญเท่านั้น (มิใช่เกิดเป็นนิสัย) ทั้งนี้เพราะพวกเธอยังเชื่อว่าผู้หญิงที่ เที่ยวกลางคืนคนเดียวจะถูกสังคมมองว่าเป็น “ผู้หญิงไม่ดี”

เวลาและพื้นที่ในการสื่อสาร

ในกรณีของ “เวลา” นั้น การสื่อสารของร้านถือเป็น กิจกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนการจัดการเรื่องเวลาของร้านนั้น มีลักษณะตายตัว โดยใช้มาตรฐานของเวลาตามเข็มนาฬิกา (clock time) ที่มีการกำหนดเวลาเปิด/ปิดร้านในแต่ละวัน

ในส่วน of ร้านที่เราใช้เป็นสถานที่ในการเก็บข้อมูล ทางร้านได้มีการกำหนดเวลาเปิด/ปิดร้านในแต่ละวันไว้ตายตัว คือในระหว่างเวลา 17.00-02.00 น. เปิดทุกวัน ยกเว้นวันหยุดราชการ ทางพระพุทธศาสนา จากการสังเกตการณ์ในร้านของผู้วิจัยเองพบว่า ผู้หญิงส่วนใหญ่จะเริ่มเข้ามาเที่ยวในร้านตั้งแต่ 20.00 น. เนื่องจากร้านนี้เป็นร้านที่ได้รับความนิยมจากนักเที่ยว จึงมีผู้มาใช้บริการเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน ถ้าจองโต๊ะไว้ ก็ต้องมาถึงร้านเพื่อเอาโต๊ะไม่เกินสองทุ่ม คนที่มาจากเที่ยวส่วนใหญ่จึงมักจะส่งตัวแทนมาเอาโต๊ะที่จองไว้ ไม่เช่นนั้นถ้ามาช้าก็คงจะหาโต๊ะได้ลำบาก ส่วนช่วงเวลาของผู้หญิงเข้าร้านมากที่สุดจะเป็นช่วงเวลาประมาณ 21.00-22.00 น. ซึ่งเป็นเวลารว่างหลังเลิกเรียน หลังเลิกงาน ทั้งงานนอกบ้านและงานในบ้าน อีกทั้งการมาเที่ยวในแต่ละครั้งของพวกเธอนั้นจะต้องพินิจพิเคราะห์กับการแต่งตัว เวลาส่วนหนึ่งจึงหมดไปกับเรื่องนี้ค่อนข้างมาก เราจึงเห็นผู้หญิงส่วนใหญ่มาเที่ยวในเวลานี้ อีกทั้งเวลาดังกล่าวก็เป็นเวลาที่มีลูกค้าทยอยเข้าร้านมามากที่สุด ไม่เฉพาะแต่ลูกค้าเพศหญิง เนื่องจากเป็นช่วงเวลาทางร้านจะเริ่มเปิดเพลงที่มีจังหวะเร็วขึ้น ลูกค้าส่วนใหญ่ที่ชอบการเต้นรำจึงเลือกที่จะมาในช่วงเวลานี้ เพราะมาถึงแล้วก็สามารถสนุกกันได้เลย นักเที่ยวส่วนใหญ่จะอยู่จนดับเล็ก หรือเมื่อทางร้านเริ่มเปิดไฟสว่าง และเปิดเพลงช้า ก็จะเป็นอันรู้กันว่า เวลาแห่งความสนุกได้จบลงแล้วถึงเวลากลับบ้านแล้ว และจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ก็จะเริ่มเที่ยวตั้งแต่เวลา 21.00-22.00 น. พวกเธอจะอยู่จนดับปิดแล้วจึงจะกลับบ้าน

ส่วนในกรณีของ “พื้นที่” นั้น การรวมกลุ่มของสมาชิกในร้านจะอยู่ในพื้นที่กายภาพ (physical space) ที่ตายตัวภายในร้าน ในขณะเดียวกัน หากพิจารณาในเชิงพื้นที่ทางสังคม (social space) แล้ว ร้านแห่งนี้ก็ยังทำหน้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับลูกค้าทั้งหญิงและชาย และเชื่อให้เกิดการปฏิสังสรรค์ภายในกลุ่มสมาชิกด้วยกัน ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมของผับแห่งนี้ เชื้อโอกาสให้ผู้หญิงได้มีที่ยืนในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งแต่เดิมนั้นความหมายของผับถูกประทับไว้เป็นพื้นที่เฉพาะสำหรับผู้ชายเท่านั้น

ทางร้านก็ได้กำหนดพื้นที่ ตายตัวภายในร้าน และหน้าร้านสำหรับลูกค้า แต่ลูกค้าก็สามารถเลือกที่จะจับจองพื้นที่ของตนเองได้ในพื้นที่ที่กำหนดไว้ ตามจุดมุ่งหมายในการเที่ยวที่แตกต่างกันออกไป เช่น กลุ่มลูกค้าที่มาเพื่อรับประทานอาหารเช้า และพูดคุยเป็นหลัก ก็จะเลือกจับจองพื้นที่หน้าร้าน เพราะบรรยากาศภายนอกสะดวกแก่การรับประทานอาหารเช้า และพูดคุยมากกว่า ในร้านที่มีแสงไฟสลัว เสียงเพลงที่ดัง และผู้คนที่แออัดยัดเยียด พื้นที่ภายในร้านจึงเหมาะกับลูกค้าที่ต้องการความสนุกสนานจากการฟังเพลง และการเดินร่ำเพื่อปลดปล่อยอารมณ์ นอกจากนี้ลูกค้ายังสามารถเดินไปมาได้ทั่ว เพื่อพูดคุยกับคนอื่น ๆ ภายในร้าน ตราบเท่าที่ไม่ได้สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น

ในแต่ละครั้งที่เที่ยวไปที่โมงกลับก็โมง

“ไปเที่ยวก็ แหม! กลับพับปิดนั่นแหละ ถ้าแม่ไม่โทรตามนะ ข้าวสารก็กลับ ประมาณดีหนึ่งครึ่ง ข้อดีของการเปลี่ยนรัฐบาล คือ มันปิดดึกขึ้นอีกครั้งชั่วโมง”

แล้วไป-กลับยังง

“ไปกลับโดยแฟนเป็นสารถี สบายเรา เม้าอ้วกได้” (แนนนี่, สัมภาษณ์)

ในแต่ละครั้งที่เที่ยวไปที่โมงกลับก็โมง

“ไปตั้งแต่ 2 ทุ่มเพื่อจองโต๊ะ กลับก็ปิดคะ ไม่ปิดก็ไม่กลับคะ”

แล้วไป-กลับยังง

“ก็ถ้าไปกับเพื่อนกลุ่มหนึ่งซึ่งเพื่อนมีรถนี่ เราก็จะไปกับเพื่อน แต่ถ้าไปกับ เพื่อนที่ธรรมชาติเราก็จะเอารถไปเอง เพราะใกล้บ้านเรา แต่ถ้าไปที่อื่นนี่เราก็จะเกาะรถเพื่อนไป ค้างบ้านเพื่อน” (อิส, สัมภาษณ์)

แต่ อายุ 25 ปี ภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ปัจจุบันแต่งงานแล้ว อาศัยอยู่กับครอบครัวสามี ครอบครัวอบอุ่นดี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยเอกชนชื่อดัง ปัจจุบันเป็นเจ้าของกิจการโรงงานทำน้ำแข็ง ในจังหวัดเพชรบูรณ์ รายได้ของตัวเองคนเดียวประมาณ 10,000 กว่าบาทต่อเดือน

แต่เที่ยวกลางคืนครั้งแรกตอนเรียนมหาวิทยาลัยแล้ว เที่ยวที่ลาดพร้าว ซอย 71 ร้าน Link ครั้งแรกที่เที่ยวพ่อแม่ให้ไป เพราะไปกินเลี้ยงในวันเกิดของพี่ และร้านก็อยู่ใกล้บ้านด้วย จนถึงทุกวันนี้ส่วนใหญ่ ถ้าจะไปเที่ยวแต่ก็จะไปกับพี่สาว แต่ให้สัมภาษณ์ว่า

ในแต่ละครั้งที่เที่ยวไปที่โมงกลับก็โมง

“ส่วนมากจะไปประมาณ ห้าทุ่มครึ่งตีหนึ่งก็กลับแล้ว ไปเที่ยวแบบเดียว ไม่นานหรอก เพราะพี่สาวต้องทำงานต่อ และอีกเหตุผลหนึ่งก็คือ ถ้าอยู่ จนหลับลึก ตอนกลับคนมันเอะด้วยใจ รดติด”

แล้วไป-กลับยังไง

“เอารถไป คือเที่ยวจะไม่เมาหรอก เมาน่าเกลียด ผู้หญิงเมาน่าเกลียด กลุ่มพวกแต่เป็น กลุ่มแบบปากจัดมาก เป็นประเภทกลุ่มผู้ชายปากจัดมาก ถ้าผู้หญิงเผลอ แบบด่าอะไรอย่างนี้ ก็ไม่ค่อยเมา ถ้าเมาก็มีสติกลับได้นะ กลัวโดนตอกย้ำตอนหลัง” (แต, สัมภาษณ์)

พี่เกียง สาวใหญ่วัย 35 ปี ภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดกรุงเทพฯ อาศัยอยู่กับครอบครัว แม่ น้อง และลุง พ่อแม่แยกทางกัน แต่ครอบครัวก็อบอุ่น ไม่มีปัญหาอะไร สถานภาพ โสด จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่ง ปัจจุบันทำงานในตำแหน่ง Unit manager ในบริษัทเอกชน รายได้ประมาณ 40,000 บาท ต่อเดือน

พี่เกียงเริ่มเที่ยวกลางคืนครั้งแรกตอนอายุ 23 ปี โดยทำงานแล้วถึงได้ไป เที่ยวที่ Free Bus มันก็คือ Dance fever ปัจจุบัน เมื่อก่อนจะใหญ่มาก เป็นเขตที่ใหญ่ที่สุดในเมืองไทย ครั้งแรกที่เที่ยว เพราะเพื่อน ๆ พาไป พี่เกียงให้สัมภาษณ์ว่า

ในแต่ละครั้งที่เที่ยวไปที่ไหนกลับก็ไม่ง

“ส่วนใหญ่ก็ไปสองทุ่ม สามทุ่ม กลับประมาณเที่ยงคืน ส่วนใหญ่จนปิด น้อยครั้งที่จะได้กลับก่อน ถ้าเมานะจะได้กลับก่อน ถ้าไม่เมาก็อยู่ยันเลิก”

แล้วไป-กลับยังไง

“ไปกลับ TAXI เอง” (เกียง, สัมภาษณ์)

ทั้งหมดสะท้อนให้เห็นว่า รูปแบบของผับได้เปลี่ยนไปจากในอดีตที่ต้อนรับเฉพาะผู้ชาย เพราะผับในปัจจุบันได้เปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้าไปใช้พื้นที่แห่งนี้ในการแสดงออก ผ่อนคลาย ความเครียด จากการเรียนและการทำงานเทียบเท่ากับผู้ชาย สถานที่นี้จึงได้กลายมาเป็นเวทีให้ พวกเธอก้าวเข้าไปเพื่อต่อสู้ต่อรองกับวัฒนธรรมในเรื่องของเวลาและพื้นที่ ที่สังคมได้กำหนดเอาไว้ ให้กับผู้หญิง เช่น ผู้หญิงจะต้องอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน หรือจะเป็นเรื่องมายาคติของกลางคืน ที่สร้างความหมายว่า ผู้หญิงดี ๆ ไม่ควรจะย่างกรายเข้าไป

ธรรมชาติของการรวมกลุ่มสื่อสาร

คุณลักษณะที่เด่นของเวทีการสื่อสารภายในร้านนั้นก็คือการรวมกลุ่มสื่อสาร ที่เปิดให้เฉพาะสำหรับกลุ่มสมาชิกภายในร้านเท่านั้น

ส่วนในแง่รูปแบบการสื่อสารจะมีลักษณะเป็น แนวนอน (horizontal) และดำรงอยู่บนความสมัครใจ (voluntary) ของผู้เข้าร่วมสื่อสาร โดยที่สมาชิกภายในร้านสามารถ เป็นได้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารในเวลาเดียวกัน และสามารถเปลี่ยนแปลงประเด็นการสื่อสารได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ ยังมีลักษณะการสื่อสารแบบเห็นหน้าค่าตา (face - to - face communication) ที่เอื้อต่อการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารระหว่างสมาชิก

จากการสังเกตการณ์ในร้านดังกล่าวของผู้วิจัยเองพบว่า ลูกค้ำที่มาเที่ยว สามารถเข้าไปพูดคุยกับลูกค้ำคนอื่น ๆ ภายในร้านได้ โดยที่คู่สนทนาสามารถที่จะตอบรับหรือปฏิเสธไม่ตรีก็ได้ ในส่วนของผู้หญิงที่ไปเที่ยวร้าน นอกจากการสื่อสารกันเองภายในกลุ่มเพื่อนที่มาด้วยกันแล้ว การสื่อสารกับลูกค้ำคนอื่น ๆ ภายในร้านที่อยู่นอกกลุ่มออกไป ก็สามารถเกิดขึ้นได้ง่าย เนื่องจากภายในร้านที่มีลูกค้ำอยู่มากจนถึงขั้นที่เรียกว่าแออัด การเผชิญหน้ากับคนอื่น ๆ ภายในร้านจึงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงได้ยาก ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มลูกค้ำที่นั่งโต๊ะติดกับเรา หรือกลุ่มที่ยืนอยู่ระหว่างทางที่จะเดินไปห้องน้ำ การสื่อสารส่วนใหญ่ของพวกเขาอาจจะเริ่มด้วยการยิ้มให้ การชนแก้ว หรือการพูดคุยทักทายโต๊ะข้าง ๆ บ้าง เพราะในพื้นที่ที่แออัด การกระทบกระทั่งก็อาจจะเกิดขึ้นได้ง่าย การผูกมิตรไว้ย่อมเป็นเรื่องที่ดี และเหมือนจะเป็นธรรมเนียม เป็นเรื่องปกติธรรมดาที่พึงกระทำ แม้จะเป็นคนที่เพิ่งเคยเห็นหน้าค่าตากันเป็นครั้งแรก หรือจะไม่เคยรู้จักหัวนอนปลายเท้ากันมาก่อนเลยก็ตาม สังคมในผับจึงเป็นสังคมที่เปิดโอกาสให้ลูกค้ำทุกคนสามารถสื่อสารกันได้ตลอดเวลา ตามความสมัครใจของแต่ละคน การสื่อสารเช่นนี้อาจจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยในสถานที่อื่น ส่วนการพูดคุยถึงเรื่องส่วนตัว ความเป็นมาเป็นไปอาจจะเกิดขึ้นได้น้อยกว่า เนื่องจากผู้หญิงส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้สื่อสารฝ่ายรับมากกว่าที่จะสื่อสารเชิงรุก เพื่อเข้าไปเปิดการสนทนากับใครก่อน หรือถ้าจะเกิดขึ้นก็จะเป็นในกรณีผู้หญิงกับผู้หญิงด้วยกัน แต่ถ้าเป็นในกรณีผู้ชายกับผู้หญิงแล้ว ส่วนใหญ่ผู้ชายจะเป็นฝ่ายเข้ามาคุยกับผู้หญิงก่อน ซึ่งจะดูดีกว่าผู้หญิงเข้าไปคุยกับผู้ชายก่อนค่อนข้างมาก เพราะจากการสังเกตภาคสนามของผู้วิจัยเอง พอจะสรุปได้ว่าการพูดคุยกันในผับของผู้หญิงกับผู้ชายนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการพูดคุยเกี่ยวพาราสิกัน ผู้หญิงจะรู้สึกภาคภูมิใจ และพอใจมากกว่าเมื่อมีผู้ชายเข้ามาพูดคุยด้วยหรืออยากจะทำความรู้สึก เพราะนั่นแสดงถึงว่าเธอเป็นที่สนใจของเพศตรงข้าม ซึ่งไม่จำเป็นว่าเธอจะต้องตอบรับกับคำทักทายนั้นทุกครั้งไป เธออาจจะเลือกที่จะสนทนากับชาย

หนุ่มที่หน้าตาดี แต่งกายดี หรืออาจปฏิเสธที่จะไม่สนใจใครเลย ฝ่าจึงเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงสื่อสารด้วยตัวเอง

เนื้อหา/ประเด็นในการสื่อสาร

จากการสังเกตการณ์ในร้าน และจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของผู้วิจัยเอง พบว่า สำหรับเนื้อหาที่สื่อสารในกลุ่มผู้หญิงที่วัยกลางคือนั้น สามารถจำแนกได้เป็นสองกลุ่มกว้าง ๆ คือ เนื้อหาของการสื่อสารภายในกลุ่มของผู้หญิงที่วัยกลางคือนด้วยตนเอง เช่น เรื่องส่วนตัวและครอบครัว และเนื้อหาการสื่อสารของบุคคลภายนอกกลุ่มเช่น กลุ่มสมาชิกอื่น ๆ ภายในร้าน

เนื่องจากฝ่าเป็นสถานที่ที่เปิดขึ้นมาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาสังสรรค์กันในเวลาว่าง เป็นสถานที่ที่รู้จักกันในหมู่นักเที่ยวว่า เป็นที่ที่มีเสียงดนตรีดังอยู่ตลอดเวลา และยังเป็นสถานที่ที่มีไว้เพื่อการรำสุรา หากใครคิดที่จะมาคุยปรึกษาหารือกันในเรื่องที่สำคัญมาก ๆ ที่นี่คงไม่ใช่สถานที่ที่เหมาะสมเท่าใดนัก ผู้หญิงส่วนใหญ่จะมาเที่ยวกันภายในกลุ่มเพื่อนฝูง ญาติมิตร เนื้อหาของการสื่อสารภายในกลุ่มของผู้หญิงที่วัยกลางคือนด้วยตนเองส่วนใหญ่ที่จะถูกหยิบยกขึ้นมาคุยกัน จึงเป็นเรื่องสารทุกข์สุกดิบของแต่ละคนมากกว่า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องงาน เรื่องครอบครัว หรือเรื่องความรัก บางคนนัดเพื่อนมาเพื่ออยากจะระบายความรู้สึกในเรื่องดังกล่าว โดยเฉพาะเวลาที่แอลกอฮอล์เข้าสู่ร่างกายมากพอ พวกเขาพร้อมที่จะปลดปล่อยมันออกมาอย่างเต็มที่ จึงไม่แปลกเลยที่เวลาไปเที่ยวกลางคืน ผู้วิจัยจะเห็นคราบน้ำตาลอยู่บนใบหน้าของผู้หญิงบางคน แสดงให้เห็นว่าฝ่าไม่ได้เป็นเพียงสถานที่เพื่อการปลดปล่อย ผ่านการสื่อสารในเรื่องการแต่งกาย การเต้นรำ การสูบบุหรี่ หรือการดื่มสุราเพียงเท่านั้น ฝ่ายังเป็นสถานที่เพื่อการปลดปล่อยความรู้สึกผ่านการสื่อสารระหว่างบุคคล ที่ตัวผู้สื่อสารสามารถแสดงซึ่งความรู้สึกต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ โดยไม่ต้องแคร้สยตาคอรอบข้าง เนื่องจากฝ่าเป็นสถานที่ที่มีผู้คนมากมาย แสงไฟก็สลัว เสียงก็ดัง คงจะไม่มีใครมาสนใจคนรอบข้างมากนัก อีกทั้งคนที่ไม่ใช่คนที่เรารู้จัก คุ่นเคยเจอกันแค่ครั้งเดียวจึงไม่ต้องอายสยตาคอนเหล่านั้นมากนัก

นอกจากนั้น เนื้อหาการสื่อสารของบุคคลภายนอกกลุ่ม ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้หญิงมักจะหยิบยกขึ้นมาคุยกัน ตามธรรมชาติของผู้หญิง สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของอิส ถึงเนื้อหาในการสื่อสารภายในฝ่าของเธอไว้ว่า “ส่วนมาก ดูผู้หญิงแต่งตัว แบบไปเปลือยเราชอบดู ผู้หญิงแต่งตัวไป ๆ มันจะ Outstanding เผยนมเต็มออกมา แล้วเราก็นินทาโต๊ะข้าง ๆ อะไอย่างนี้ ช่วงนั้นเพื่อนมีแฟน แต่ยังไม่ค่อยมีปัญหา ถ้ามีปัญหาเราจะไม่คุยในเชค เพราะมันคุยไม่รู้เรื่อง ส่วนมาก

เราจะนิเทศาคนรอบโต๊ะ โดนหมดคะ” เรื่องนี้เกี่ยวกับผู้หญิงจึงเป็นเรื่องที่ขาดเสียมิได้ ยิ่งอยู่ในผ้าที่มีเสียงดัง จะคุยอะไรที่มีสาระกันก็คงไม่สะดวกนัก ผู้คนที่มาเที่ยวก็มีมากมาย คนสวย คนหล่อ ก็มีมาก คนที่ทำตัวแปลก พิสดาร เพราะฤทธิ์สุราก็มีไม่น้อย เมื่อมีผู้คนหลากหลายให้ได้เห็น จึงมีเรื่องราวมากมายให้ผู้หญิงได้พูดถึงเช่นกัน ส่วนใหญ่ก็ไม่พ้นเรื่องความสวยความงาม และเรื่องผู้ชาย เนื่องจากเวลาที่ผู้หญิงไปเที่ยวกลางคืนในแต่ละครั้ง พวกเธอก็จะแต่งหน้า แต่งตัวให้สวยมากกว่าในเวลากลางวัน เพื่อแสดงออกถึงรสนิยมที่ดีให้เหมาะสมกับสถานที่ที่มาเที่ยว เนื่องจากผ้าที่ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลนี้ เป็นผ้าที่เป็นที่ยอมรับในหมู่นักเที่ยว ว่าเป็นผ้า สำหรับลูกค้าไฮโซ เวลาที่ผู้วิจัยเข้าไปในห้องน้ำ จึงได้เห็นภาพของผู้หญิงแต่ละคนแต่งหน้า แต่งตัวให้ดูดีอยู่เสมอ เรื่องที่พวกเธอพูดคุยกันจึงเป็นเรื่องของความสวยความงาม และเรื่องผู้ชายเพราะที่เธอทั้งหลายประคองกันแต่งหน้าแต่งตัวกันอย่างเต็มที่ขนาดนี้ ก็เพื่อจะได้เป็นที่สนใจของเพศตรงข้าม และเพื่อที่จะได้ไม่ดูแปลกแยกไปจากคนอื่นในสังคมผ้าแห่งนี้

ในขณะที่ความหมายของการนิเทศามักเป็นลบ แต่ในกรณีนี้ ถือเป็นโอกาสให้ผู้หญิงได้สื่อสารความคิดเห็นของตนเองในพื้นที่สาธารณะ ตัวอย่างของคำพูดที่แนบนี้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “เวลาไปก็คุยกันเรื่องแต่งตัวแต่งหน้าแหละ วันนี้แต่งตัวเป็นไง ตี๋มัย คีนี่จะเกิดหรือเปล่า” แสดงให้เห็นว่า พื้นที่ของผ้าเป็นพื้นที่ในการให้การศึกษา (educate) ผู้หญิงได้แลกเปลี่ยนความรู้เรื่องความงาม สถานที่ที่ผู้หญิงมักจะคุยเรื่องความสวยความงามมีอยู่ไม่กี่แห่ง ถ้าไม่ใช่ที่ในหมู่เพื่อนที่ร้านเสริมสวย แต่สำหรับกรณีนี้ก็แสดงให้เห็นด้วยว่าผ้าก็ทำหน้าที่นี้เช่นกัน และเมื่อผู้หญิงหยิบยกเอาเรื่องผู้ชายมาวิพากษ์วิจารณ์กัน ผ้าจึงเป็นพื้นที่ที่รอมชอมและต่อต้านกับลัทธิปิตาธิปไตย (patriarchy) ในสังคมชายเป็นใหญ่ เปิดโอกาสให้ผู้หญิงตั้งคำถามกับเรื่องนี้ได้ อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ ในการแบ่งปันความรู้สึกร่วมกัน จากปัญหาส่วนตัวของผู้หญิงคนหนึ่ง กลายเป็นปัญหาร่วมที่ทุกคนมาแบ่งปันกัน ดังตัวอย่างของคำพูดที่แนบนี้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ส่วนมากเดี๋ยวนี้เจอกัน ก็คุยเรื่องงานมัน งานเรา ชีวิตเป็นไงกันบ้าง ช่วงนี้งานเยอะมัย บางทีก็เป็นรับงานนอกมาแบ่งกันทำ ตามความถนัดของแต่ละคน กลายเป็นได้งานได้เงิน” ส่วนในกรณีของโอ๊ะจะเห็นได้ว่าเธอใช้พื้นที่นี้ในการสื่อสารเพื่อลดทอนความเครียดในชีวิต ดังตัวอย่างคำพูดที่ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “แล้วก็มีแบบเรื่องที่เกิดขึ้นในแต่ละคน อย่างเช่น อาจารย์ไม่ให้จบซักที จะคุยเรื่องส่วนตัวนิดหน่อย อารมณ์ที่แต่ละคนไม่ค่อยพูดกัน แต่ส่วนใหญ่แล้วโอ๊ะจะเป็นออกแนวระบายของตัวเองมากกว่า ทำไมเป็นอย่างนี้ ทำไมเป็นอย่างนั้น” เพราะฉะนั้นผ้าจึงเป็นพื้นที่ให้ผู้หญิงได้มาพูดคุยปรึกษา ทำให้ปัญหาของตัวเอง กลายเป็นปัญหาที่คนอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมกันในการแก้ปัญหาด้วย โดยดูได้จากบทสัมภาษณ์ของแนบนี้ อีส พีเกียง และโอ๊ะ

ผู้หญิงเขาคุยเรื่องอะไรกันบ้างเวลาไปเที่ยวกลางคืน

เคยทำตัวเป็น girl gang อยู่พักหนึ่ง ช่วงประมาณ อายุ 22 ได้ ย้อนไป ประมาณ สามปี จะไปเที่ยวสองสัปดาห์ทุกอาทิตย์ ไปกันสี่คน ผู้หญิงหมดเลย ตอนนั้นเป็นช่วง โสดสนิท เวลาไปก็คุยกันเรื่องแต่งตัว แต่งหน้า แหละ วันนั้นแต่งตัวเป็นไง ดิมี๊ย คีนี่จะเกิดหรือเปล่า ไปโดยส่วนมากก็มีผู้ชายแปลกหน้ามาเลี้ยงเหล้า แต่มันก็ ได้แค่เลี้ยงเหล้า เพราะถึงจะไปหญิงล้วน แต่ก็ไปเพราะเหงา ไม่ได้ไปเพราะอยาก ได้ผู้ชาย ไล้เรื่องวันไนท์เป็นไปไม่ได้อยู่แล้ว แต่เดี๋ยวนี้ไม่เป็นแล้วตามวัย ส่วนมาก เดี๋ยวนี้อะไรกันก็คุยเรื่องงานมัน งานเรา ชีวิตเป็นไงกันบ้าง ช่วงนี้งานเยอะมี๊ย บางทีก็เป็นรับงาน นอกมาแบ่งกันทำ ตามความถนัดของแต่ละคน กลายเป็นได้ งานได้เงิน ส่วนประสบการณ์ที่ฟังคนอื่นเค้าคุยกัน ส่วนมากก็ได้ในห้องพักนั่นแหละ แหล่งข้อมูลข่าวสารในห้องน้ำโคตรเยอะเลย แบบแฟนเก่าคงมากับแฟนใหม่ ร้านเดิมที่เราเคยรักกัน อีแฟนเก่าก็นั่งพริ้งพริ้วในห้องน้ำกับเพื่อนว่าจะออกไป ตบมันดิมี๊ย หรือคุยอวดกันอารมณ์ผู้ชายคนนั้นมันแอบมองฉันยะ เดียวเล่นตัวซะ หน่อยดีกว่า หรือว่าไต่ระริมกระจกแม่งหล่อวะ แต่อีแฟนหน้าตาไม่ได้เรื่องแย่งเลย ดิมี๊ย หัวข้อไม่พ้นเรื่องผู้ชายกับเรื่อง ความงามนะโดยส่วนมาก แล้วเป็นเกือบทุก ที่ไม่ว่าจะข่าวสารหรืออาร์ซีเอ (แนนนี่, สัมภาษณ์)

ผู้หญิงเขาคุยเรื่องอะไรกันบ้างเวลาไปเที่ยวกลางคืน

ถ้ากลุ่มเดิมก็จะประมาณว่า คุณคนหล่อบ้างนะคะ แต่ผู้ชายหล่อมันมองไม่ค่อย เห็นไง ผู้ชายนี้ก็จะไม่ค่อยมอง มันมองไม่ค่อยเห็น มันมีด ส่วนมาก ดูผู้หญิง แต่งตัว แบบไปเปลือยเราชอบดู ผู้หญิงแต่งตัวไป ๆ มันจะ Outstanding เหยนม ต้มออกมา แล้วเราก็นินทาไต่ข้าง ๆ อะไรอย่างนี้ ช่วงนั้นเพื่อนมีแฟน แต่ยังไม่ค่อย มีปัญหา ถ้ามีปัญหาเราจะไม่ค่อยในเขต เพราะมันคุยไม่รู้เรื่อง ส่วนมากเราจะ นินทาคนรอบไต่ะ โดนหมดคะ ก็มีหันไปคุยบ้างกับไต่ะอื่น ส่วนมากก็แบบว่า ทั่วไป กินอะไร เทียวบ่อยมี๊ย เรียนที่ไหนอะไรอย่างนี้ ก็แบบบางที่เขาที่มีชวนสูบ บุหรี่ แต่ก็ Say No ไม่สูบ (อิส, สัมภาษณ์)

ผู้หญิงเขาคุยเรื่องอะไรกันบ้างเวลาไปเที่ยวกลางคืน

เค้าก็ไม่ค่อยคุยอะไรมาก ส่วนใหญ่จะนั่งกินเหล้า อ้อ! คือจะคุยเรื่อง ผู้หญิง ๆ นิดหนึ่ง เรื่องลามกของผู้หญิง แล้วก็แบบว่า ก็จะมีที่ไต่ะนั่นไต่ะนี้ แต่พี่จะเป็น คนนั่งฟังนะ พี่ไม่เมาท์ เขาก็จะแบบว่า ดูไต่ะนั่นเด็นสิ ดูผู้หญิงคนนั้นสิ ผู้ชายคน

นี้ หรือไม่ก็คุยกันแบบว่าเรื่องงาน เรื่องส่วนตัวของตัวเอง แต่ส่วนใหญ่พี่ไม่ค่อยคุย ถ้าพี่ไปเที่ยวพี่ไม่ค่อย เสียงดัง พี่จะออกกำลังกายอย่างเดียว เพราะพอพี่เมา พี่ก็คุยกับใครไม่รู้เรื่อง ส่วนโต๊ะข้าง ๆ คือจริง ๆ พี่ไป พี่ไม่ค่อยสนใจคนรอบข้างหรอก บอกตรง ๆ แต่ถ้าเกิดได้ยินบ้างก็มี เขาก็จะแบบว่า เฮ้ย! มีงูผู้หญิงโต๊ะนั้นสิ อะไรอย่างนี้ แล้วผู้หญิงก็จะ แบบว่า กรีดกรีด ๆ นั่งสองผู้ชายอะไรอย่างนี้ ส่วนใหญ่จะอย่างนี้ (เกียง, สัมภาษณ์)

ไอ้ หญิงสาว อายุ 26 ปี ภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดกรุงเทพฯ ไอ้อาศัยอยู่คนเดียว ตั้งแต่ฝึกงานตอนเรียนปริญญาตรี แต่ยังกลับบ้านไปหาพ่อกับแม่ทุกเดือน ครอบครัวก็อบอุ่นไม่มีปัญหาอะไร ไอ้จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ ปัจจุบันกำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ที่มหาวิทยาลัยรัฐบาลแห่งหนึ่ง และทำงานเป็น sale ขายรถ รายได้ประมาณ 20,000 บาท ต่อเดือน

ไอ้ เที่ยวกลางคืนครั้งแรก ตอนเรียนปริญญาตรี ปี 3 ปี 4 เที่ยวแถวรัชดาภิเษก โดยไปกับเพื่อนที่หมู่บ้าน วันนั้นไปคู่แข่งรถกัน และก็เลยไปสังสรรค์ต่อ ไอ้ให้สัมภาษณ์ว่า

ครั้งแรกที่ไปเที่ยว ไอ้ไปกับเพื่อน แต่ไม่ได้บอกที่บ้านให้รู้ แสดงว่า ไอ้เชื่อเพื่อนมากกว่าที่บ้านหรือเปล่า

ที่บ้านไอ้ไม่ค่อยห้ามอยู่แล้ว ไอ้ไปนอนบ้านเพื่อนเป็นประจำ ก็เลยใช้คำว่าหนีไปไม่ได้ ต้องบอกว่าเขาไม่รู้มากกว่า เขาให้ความเป็นส่วนตัวเราเยอะ แล้วไอ้ก็เป็นคนเอาแต่ใจตัวเองอยู่แล้วด้วย ใครห้ามไม่ค่อยอยู่ เขาจะดูแค่ว่าเกรดการเรียนไอ้ไม่ตกลง ไอ้เรียนโท เขาก็ไม่มีปัญหาชีวิตส่วนตัวตรงนี้ ไม่งั้นไอ้จะออกมาอยู่ข้างนอกอย่างนี้ได้หรือ เลยอยากรู้ว่าถ้าเขาไม่ยอมให้ไป เราจะเชื่อเขาไหม มันตอบไม่ได้ เพราะเราไม่ให้ที่บ้านรู้อยู่แล้ว เพราะถ้ารู้เขาคงเป็นห่วง ให้เขารู้ว่าเราเอาตัวรอดได้ดีกว่า

ผู้หญิงเขาคุยเรื่องอะไรกันบ้างเวลาไปเที่ยวกลางคืน

ถ้าปกติไปกัน ก็คุยเรื่องรอบตัว คุณคนคู่นั้นสิคุณี่ดี แล้วก็จะมีแบบเรื่องที่ เก็บกดไว้ข้างในแต่ละคน อย่างเช่น อาจารย์ไม่ให้จับชกที จะคุยเรื่อง ส่วนตัวนิดหน่อย อารมณ์ที่แต่ละคนไม่ค่อยพูดกัน แต่ส่วนใหญ่แล้วไอ้ จะเป็นออกแนวระบายของตัวเองมากกว่า ทำไมเป็นอย่างนี้ ทำไมเป็น อย่างนั้น เพราะไอ้เป็นคนคุยเก่งไง ไอ้พูดเยอะสุด และก็อาจจะมีแบบ แซวเพื่อน คนนั้นมองมึงนะ อาจจะมีบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยคุยเท่าไร (ไอ้, สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ทั้งหมดสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อผู้หญิงออกมาเที่ยวนอกบ้านโดยเฉพาะในเวลากลางคืนนั้น พวกเขาได้พบพบความเป็นผู้ชายติดตัวมาด้วย จะเห็นได้จากเนื้อหา/ประเด็นการสื่อสารภายในตัวของพวกเธอ นั้น บางเรื่องผู้หญิงไม่สามารถพูดคุยได้อย่างเปิดเผยในสถานที่อื่น เช่น เรื่องผู้ชาย ที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ผู้หญิงที่ไปเที่ยวในผับมักจะหยิบยกเรื่องนี้มาเป็นประเด็นในการพูดคุยกันอย่างออกรส และใช้จำนวนการพูดแบบผู้ชาย โดยไม่จำเป็นต้องสำรวจหรือระวังคำพูดมากนัก ผับจึงเป็นสถานที่ที่ให้อิสระในการสื่อสารกับพวกเธอ ได้สื่อสารออกมาเพื่อการผ่อนคลายและระบายความทุกข์ในจิตใจได้อย่างเต็มที่ ปราศจากกฎเกณฑ์ทางสังคมที่จะเข้ามากำหนดความเป็นหญิงความเป็นชาย

ปรากฏการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวความคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2544ข, น. 115) ที่ว่า เนื่องจากมีความขัดแย้งระหว่าง “ความเป็นหญิง” กับ “โลกสาธารณะ” ดังนั้น เมื่อต้องถูกบีบบังคับให้เลือกเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงมีผู้หญิงอยู่กลุ่มหนึ่งที่เลือกรื้อถอน “ความเป็นหญิง” ออกไป แล้วประกอบสร้าง “ความเป็นชาย” มาสวมใส่เพื่อให้โลดแล่นอยู่ในโลกสาธารณะได้อย่างเต็มที่ กระบวนการรื้อถอน “ความเป็นหญิง” ที่ไปนั้น อาจเริ่มต้นตั้งแต่ทางกายภาพ เช่น การนำเอากางเกง เสื้อสูท รองเท้าของผู้ชายมาใส่ การเอาอุปนิสัยแบบผู้ชายมาใช้ เช่น โผงผาง ตรงไปตรงมา กล้าได้กล้าเสีย ตลอดจนนำเอาค่านิยมอุดมการณ์และโลกทัศน์แบบผู้ชายมาใช้ เช่น เน้นการแข่งขัน ใช้อำนาจ การงานมาก่อนครอบครัว ฯลฯ กลุ่มผู้หญิงที่ใช้กระบวนการนี้มักจะถูกขนานนามว่า “ผู้หญิงเก่ง” ซึ่งมีคุณลักษณะสำคัญ ๆ ก็คือ นอกเหนือจากลักษณะรูปร่างและอวัยวะเพศแล้ว แทบจะไม่พบ “ความเป็นหญิง” ในมิติอื่น ๆ ในสตรีกลุ่มนี้เลย

ระดับของการสื่อสาร

หากไม่นับรวมรูปแบบการสื่อสารภายในตัวบุคคลแล้ว ร้านประเภทผับ เป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ได้มีประสบการณ์การสื่อสารในอีกหลายระดับ ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal communication) ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารระหว่างลูกค้าที่มาด้วยกัน และลูกค้าคนอื่น ๆ ในร้าน โดยลูกค้าที่มาเที่ยว สามารถเข้าไปพูดคุยกับลูกค้าคนใดภายในร้านก็ได้ตามความสมัครใจ ตราบเท่าที่ไม่ได้สร้างความเดือดร้อนและความลำบากใจให้กับคนอื่น ๆ ในร้าน ผู้หญิงจึงใช้การสื่อสารประเภทนี้เพื่อกระชับสายสัมพันธ์ภายในกลุ่มของตัวเอง และพื้นที่นี้ยังเป็นพื้นที่พิเศษเปิดโอกาสให้พวกเขาสามารถเข้าไปสื่อสารทำความรู้จักกับบุคคลกลุ่มอื่น ๆ ที่เธอสนใจ

ภายในร้านได้ โดยไม่ใช่เรื่องผิดแปลกถ้าเธอจะเข้าไปทำความรู้จักก่อน แต่สำหรับสถานที่อื่นการกระทำเช่นนี้อาจจะเป็นเรื่องต้องห้ามไม่พึงที่จะกระทำในฐานะของกุลสตรี

นอกจากนี้ในสมัยยังมีการสื่อสารแบบรวมกลุ่ม (group communication) ที่เปิดให้เฉพาะสำหรับกลุ่มสมาชิกภายในร้านเท่านั้น และการสื่อสารผ่านสื่อเฉพาะกิจ (specific media communication) ที่ทางร้านจัดไว้เพื่อนำเสนอโปรโมชั่นใหม่ๆ ของทางร้าน หรือกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นภายในร้าน ที่มักจะเป็นการประกาศข่าวผ่านทางดีเจ วงดนตรีของร้าน หรือผ่านสื่อบุคคลอย่างเด็กเสิร์ฟ และสาวเชียร์เหล้าเชียร์เบียร์ นอกจากนี้แท่งที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นก็คงจะเป็นป้ายโฆษณาของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่าง ๆ ที่มีขายภายในร้าน ซึ่งในแต่ละร้านที่ผู้วิจัยเคยเข้าไปเที่ยวก็จะมีป้ายที่แตกต่างกันไป ตามระดับเกรดของผับและลูกค้าที่มาเที่ยว

และในระดับสุดท้าย คือการสื่อสารมวลชน (mass communication) ผ่านทางโทรทัศน์ ที่ทางร้านมีไว้ให้บริการลูกค้าภายในร้าน ซึ่งส่วนใหญ่ในวันธรรมดาทางร้านก็จะเปิดรายการเพลงและแพชั่นทางช่อง UBC ส่วนในวันที่มีการแข่งขันฟุตบอลนัดสำคัญ ๆ ทางร้านก็จะเปลี่ยนมาเปิดช่องที่มีการถ่ายทอดสดแทน เพื่อเอาใจนักเที่ยวที่ชื่นชอบกีฬาประเภทนี้เป็นพิเศษ ผู้หญิงจะใช้สื่อประเภทนี้เพื่อความเพลิดเพลิน ในกรณีที่พวกเขาเที่ยวคนเดียว หรือต้องมานั่งจ้องโต๊ะคนเดียว อีกทั้งสื่อประเภทนี้ ยังทำให้เกิดการมาสัมผัสสถานการณ์ร่วมกัน เช่น การดูกีฬาฟุตบอลโลกร่วมกัน จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ทำให้ผู้หญิงที่มาเที่ยวไม่รู้สึกละโดดเดี่ยวแม้จะมาคนเดียว และจากการสังเกตของผู้วิจัยยังพบว่า ทางร้านจะเปิดเฉพาะช่องรายการทาง UBC เท่านั้น เพื่อแสดงให้เห็นว่าผับแห่งนี้เป็นผับที่มีระดับเหมาะสมกับลูกค้าที่มีรสนิยมสูงอีกด้วย

เช่นเดียวกับงานของ Goffman (อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2544ก, น. 589) ที่ค้นพบความสัมพันธ์ระหว่าง “พื้นที่” กับ “การสร้างความรู้สึกที่มีอัตลักษณ์ร่วมกัน/หรือความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน” กล่าวคือ ถ้าหากจับคนให้ไปอยู่รวมกันในที่แห่งหนึ่งในช่วงระยะเวลาที่แยกออกไปจาก “สถานการณ์ที่เคยชิน” การมีโอกาสได้ทำกิจกรรมร่วมกันภายในพื้นที่ร่วมกัน กล่าวคือ “มีสถานการณ์ร่วมกัน” จะทำให้เกิดความรู้สึก “พวกเรา” ขึ้นมา (together at a certain place, certain time create “weness feeling”)